

TREBALL FINAL DE GRAU

Estudi sociolingüístic de dos instituts de Girona
El català més enllà de ser la llengua vehicular

“L’idioma és la columna vertebral d’una cultura, l’únic instrument que assegura la seva preservació.”

Manuel de Pedrolo

Elba Roda Serra

Tutor: Dr. Narcís Iglésias

Grau en Llengua i Literatura Catalanes

Universitat de Girona

Juny 2022

RESUM

Aquest treball pretén ser una aproximació d'una anàlisi sociolingüística dels usos i les ideologies lingüístiques de l'alumnat de dos instituts de Girona: l'Institut Jaume Vicens Vives i l'Institut Santa Eugènia.

Per fer-ho s'ha elaborat un marc teòric per situar el context de l'anàlisi i introduir de manera general els termes principals de la sociolingüística.

El marc pràctic està comprès per quatre parts: les dues anàlisis de cada un dels instituts, la comparació d'ambdós i les propostes d'actuació davant dels resultats.

Paraules clau: anàlisi sociolingüística, anàlisi demogràfica, llengua catalana, institut, alumnat, usos lingüístics, ideologies lingüístiques

ABSTRACT

This work aims to provide a sociolinguistic and demographic analysis of the linguistic uses and ideologies of the students of two secondary schools in Girona: Institut Jaume Vicens Vives and Institut Santa Eugènia.

To this end, a theoretical framework has been developed to situate the context of the analysis and to introduce the main terms of sociolinguistics in a general way.

The practical framework is made up of four parts: the two analyses of each of the schools, the comparison of the two and the proposals for action in the light of the results.

Keywords: sociolinguistic and demographic analysis, catalan language, high school, students, language use, language ideologies

Agraïments

A Narcís Iglésias, per tutoritzar aquest treball, per acompanyar-me i guiar-me sempre que ho he necessitat.

A tots els professors i professores que he tingut al llarg d'aquests quatre anys, per haver-me format com a professional i com a persona.

Als meus companys i companyes de classe, a l'Estel, en Joel, la Judith... quina sort haver-vos descobert.

A la meva família i amics, per ser un pilar fonamental i animar-me en els moments més durs.

Als professors dels instituts on s'ha realitzat l'estudi, per la seva predisposició i la seva ajuda.

A l'Henar, per transmetre'm la seva passió per la literatura i per fer-me descobrir un univers sota les lletres.

Taula de continguts

1. Introducció	3
1.1 Presentació	3
1.2 Objectius	4
1.3 Metodologia	5
2. Marc teòric	6
2.1 La llengua	6
2.1.1 Llengua i poder	6
2.1.2 Llengua i poder a Catalunya	6
2.1.3 Ideologies lingüístiques	7
2.2 Context sociolingüístic de l'estudi	8
2.2.1 Context sociolingüístic actual	8
2.2.2 La llengua catalana a Catalunya	9
2.2.3 La llengua catalana a Girona	11
2.3 L'escola i la llengua	13
2.3.1 Política escolar lingüística a Catalunya	14
2.3.2 El català a l'ESO: usos i ideologies	15
2.4 Context demogràfic Girona	18
3. Els instituts del marc pràctic	20
3.1 Institut Jaume Vicens Vives	20
3.1.1 L'institut	20
3.1.2 Situació geogràfica	20
3.1.3 El projecte educatiu	21
3.1.4 El projecte lingüístic	22
3.1.5 Els resultats	23
3.1.6 Conclusió dels resultats	27
3.2 Institut Santa Eugènia	29
3.2.1 L'institut	29
3.2.2 Situació geogràfica	29
3.2.3 El projecte educatiu	30
3.2.4 El projecte lingüístic	31
3.2.5 Els resultats	31
3.2.6 Conclusió dels resultats	34
4. Comparació dels casos	37
5. Propostes d'actuació	43
6. Conclusions generals	47
7. Bibliografia	51
8. Annexes	53
8.1 Entrevista professors	53
8.2 Qüestionari alumnes	54

1. Introducció

1.1 Presentació

Sempre he sigut una persona molt arrelada a la cultura i a les tradicions que m'envolten, he viscut tota la vida en un petit poblet de l'Anoia, Tous, un poble amb no gaire més de mil cent habitants. He crescut fascinada amb les llegendes que embolcallen la vila i he format part de múltiples activitats que ofereix el poble. He viscut sempre les tradicions com l'herència que tenim del passat i els anys m'han ensenyat a conservar-les com un tresor. Al voltant de les tradicions catalanes he anat conreant la meva identitat, nodrida de la meva gran estimació per la literatura i una passió per cuidar la terra en la qual vivim. Considero que la base d'aquestes tradicions i l'atribut més identificatiu de la cultura catalana és la seva llengua. Aquests trets i la vocació d'una magnífica professora de l'institut em van portar a estudiar la carrera que enguany concloc.

Davant l'elecció de la temàtica del treball tenia clar que volia que anés encaminada al voltant de la llengua com a patrimoni històric. La preocupació pel futur de la llengua catalana i els nombrosos estudis recents que demostren que el català ha perdut pes en els infants i joves en les últimes dècades van fer que m'inclinés cap a una temàtica sociolingüística. Al mateix temps, he estat sempre en contacte amb infants i joves a través del cau AEIG Movi de Tous, on hi he assistit des que tinc cinc anys. El món de l'ensenyament m'ha cridat constantment l'atenció al llarg dels anys, he gaudit de l'aprenentatge que he rebut i de l'aprenentatge que he tingut la sort d'oferir. L'ensenyament és, a més d'una de les meves vocacions, una feina que m'encantaria exercir. Així doncs, trobant interessant la temàtica sociolingüística i l'àmbit de l'ensenyament vaig decidir unir-los i crear un Treball de Final de Grau al voltant d'aquests dos conceptes.

Simultàniament, l'estudi parteix de l'interès d'apropar-me a la recerca sociolingüística. Vaig decidir fer una anàlisi sociolingüística a dos instituts de Girona, situats a barris diferents per a poder fer-ne una comparació una vegada obtinguts els resultats de cada centre. Existeixen nombrosos estudis entorn el català dins l'àmbit acadèmic, a Girona, la gran majoria de centres tenen el català com a llengua vehicular així que vaig decidir enfocar l'anàlisi des de l'exterior de les aules, però dins el mateix institut, en espais com: el pati, els passadissos, la cantina... M'interessava també fer una part de recerca sobre les ideologies lingüístiques dels joves i ho vaig incloure en els meus mètodes de recerca. Es pot dir, doncs, que aquest treball és el resultat d'una acurada

anàlisi sociolingüística que té com a epicentre de recerca els usos i les ideologies lingüístiques dels joves als instituts més enllà de les aules.

1.2 Objectius

Aquest treball té com a objectiu principal elaborar l'anàlisi sociolingüística de dos instituts de Girona. Analitzar la seva situació lingüística, contrastar-la amb la seva situació demogràfica i elaborar unes conclusions al voltant d'aquests dos factors. Al mateix temps, s'elaboraran unes conclusions comunes d'ambdós centres, basades en les diferències i semblances dels resultats de la recerca. Un cop analitzades, caracteritzades i comparades les realitats lingüístiques dels centres es pretén crear unes propostes d'actuació per a incentivar l'ús del català en àmbits socials i d'oci.

A continuació exposarem aquells objectius més específics de la recerca. Amb l'anàlisi que es durà a terme, es pretén observar si el català va més enllà de ser la llengua vehicular amb la qual els professors ensenyen als alumnes. Es procurarà analitzar la presència del català en el dia a dia dels joves més enllà de les aules. Paral·lelament, s'observaran les ideologies, els usos i les preferències lingüístiques de l'alumnat. A partir d'aquí, s'intentarà situar la problemàtica lingüística dels joves, es vol investigar les raons per les quals els joves cada cop utilitzen menys la llengua catalana fora de l'àmbit acadèmic.

Pel que fa a la part posterior a l'anàlisi com s'ha exposat anteriorment es pretén comparar els resultats i buscar relacions i coincidències en les comparacions d'ambdós centres. A partir de les conclusions que en traguem s'elaboraran unes propostes d'actuació dirigides als dos instituts.

1.3 Metodologia

L'estudi està dividit en quatre apartats: el marc teòric, l'anàlisi sociolingüística dels dos instituts, la comparació entre aquests dos i les propostes d'actuació. Pel que fa a la primera part, el contingut del marc teòric, està basat en estudis, articles, llibres i obres

publicades en diferents portals, gran part de la revista de Treballs de Sociolingüística catalana entre molts d'altres¹.

Per la part d'anàlisi sociolingüística s'han estudiat diversos aspectes teòrics per contextualitzar l'entorn dels instituts on s'ha dut a terme l'estudi. S'han estudiat els projectes educatius utilitzant tres mètodes diferents per la recollida de dades.

En primer lloc, durant els mesos de març i abril, s'han contestat els qüestionaris. Els qüestionaris estan inspirats en els qüestionaris del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu. Els alumnes de quart d'ESO com a protagonistes de l'estudi, han contestat el qüestionari de vint-i-tres preguntes via Google Forms, com que els estudiants dels dos instituts treballen amb portàtils ha resultat fàcil que el poguessin contestar. El qüestionari està dividit en quatre apartats: en primer lloc, hi ha una part de preguntes d'informació biogràfica, on els alumnes informen el seu lloc de naixement i el lloc de naixement dels seus pares. En segon lloc, hi ha les preguntes d'usos lingüístics, aquest apartat és el més llarg, ja que responen a qüestions de usos lingüístics, dins l'aula, fora l'aula, amb els companys, amb els professors²... Per últim hi ha una sèrie de preguntes que pretenen indagar sobre les ideologies lingüístiques de l'alumnat.

El segon mètode de recollida d'informació són les entrevistes que s'han fet als professors dels centres.³ A l'Institut Jaume Vicens Vives s'ha centrat l'entrevista des de tres punts de vista diferents: des de dins l'aula a través d'una professora, des de l'Aula d'Acollida del Centre a mans del responsable de l'aula i amb la tècnica d'integració social que em va donar el punt de vista del pati ja que és el seu context de treball. A l'Institut Santa Eugènia hi ha una realitat lingüística semblant als diferents àmbits del centre, per aquest motiu ha sigut suficient entrevistar a la cap del departament de català.

El tercer i últim mètode és la meva pròpia observació dins del centre. Durant el mes d'abril s'ha dut a terme l'observació de camp... He tingut l'oportunitat de passejar pels passadissos, pel pati, per les aules, analitzant de manera directa quines són les actituds lingüístiques dels alumnes.

Els tres mètodes han permès obtenir una visió molt àmplia dels usos i les ideologies lingüístiques dels escolars.

¹ Pels documents específics vegeu la bibliografia.

² Vegeu Annex qüestionari

³ Vegeu Annex entrevistes

2. Marc teòric

L'objecte d'estudi és analitzar la llengua catalana dins dels dos instituts esmentats anteriorment: l'Institut Santa Eugènia i l'Institut Jaume Vicens Vives. Es pretén analitzar els usos, les actituds, les ideologies, l'entorn que condicionen la situació lingüística d'aquests. Per fer-ho, s'establirà un marc teòric que en proporcioni eines per entendre l'anàlisi de la recerca.

2.1 La llengua

2.1.1 Llengua i poder

Llengua i poder són dos aspectes que al llarg de la història han anat lligats. Si ens fixem en la història del territori català, veurem que cada cop que un poble se n'apropiava, fos menor o major, hi deixava una empremta lingüística. La situació de la llengua espanyola, tant en terres americanes com a la península, exemplifica l'estreta relació entre la llengua i el poder. La llengua del poder establert, tant econòmic com polític, gairebé sempre gaudeix d'una millor posició de l'estatus i el corpus: rep suport polític, administratiu i acadèmic, fet que permet assegurar-ne el coneixement i l'ús arreu del territori.

2.1.2 Llengua i poder a Catalunya

Avui en dia, Catalunya és una societat bilingüe, per l'oficialitat del català i del castellà. Més enllà de les llengües oficials, el context demogràfic dels últims anys ha provocat que Catalunya es consideri, també, una societat multilingüe. No només a causa de les onades d'immigració, sinó també per la globalització entorn els mitjans de comunicació i la revolució digital. El Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades (GELA) ha conclòs que ara mateix a Catalunya s'hi parlen unes tres-centes llengües. En una societat amb aquestes característiques sociolingüístiques és molt freqüent l'aparició de conflictes lingüístics. Al llarg de la història de Catalunya el poder simbòlic de la llengua ha anat estretament lligat a la lluita política i nacional entre Catalunya i Espanya (Boix i Vila 1998).

El catalanisme polític aconsegueix entre els segles XIX i XX iniciar un procés de renacionalització de Catalunya en el qual la llengua catalana arriba a ser considerada la llengua més representativa per a un sector de la població. Malgrat això la força d'altres sectors urbans recolzats per l'Estat insistien en el fet que el castellà era "la llengua nacional" i es referien al català com la llengua "regional". Després de la repressió franquista, la lluita simbòlica continuava i el xoc de polítiques del país s'ha manifestat constantment a través de les ideologies lingüístiques. Actualment, la situació sociolingüística del català varia en funció de les condicions geogràfiques, socials, econòmiques i culturals.

2.1.3 Ideologies lingüístiques a Catalunya

Durant els primers anys de la democràcia, un cop acabada la repressió franquista, les ideologies lingüístiques a Catalunya s'enfocaven en el marc de l'autenticitat, volien establir "el desig social de recuperar l'ús del català com a llibertat democràtica i signe de la identitat col·lectiva" (Riera, 2011). El nou discurs ideològic catalogat com a llengua pròpia ha intentat assolir tres objectius: no caure en els mateixos errors que les polítiques lingüístiques del govern espanyol, basades en l'anonimat del català, evitant que aquest estigués present en àmbits públics i socials; impedir vincular la defensa de la llengua únicament amb motius identitaris i nacionals, i "fomentar el català com a objectiu valuós i compartit per una societat cohesionada i inclusiva" (Riera, 2011). D'aquesta manera s'observa un canvi de visió ideològica de la llengua a Catalunya fet que va relacionat amb el context polític, social i econòmic del país.

En aquest apartat resulta essencial l'esment de dues ideologies lingüístiques observades a Catalunya a les últimes dècades. D'acord amb Boix i Vila en el seu llibre *Sociolingüística de la llengua catalana* (1998) hi ha dos corrents oposats ideològicament: les ideologies ecolingüístiques i les ideologies liberals. D'una banda, les ideologies ecolingüístiques, connecten directament amb les ideologies de l'autenticitat: "propugnen el manteniment de la diversitat lingüística tant local com global. Així, la preocupació per la pèrdua de la llengua, d'arrel identitària, s'entrellaça amb la lluita pel patrimoni cultural i natural..."(Boix i Vila, 1998 p.178). D'altra banda, les ideologies liberals. Són aquelles més properes a les polítiques catalanitzadores, gran part de la població catalana se sent identificada amb aquest tipus. Aquesta ideologia defensa "... els principis liberals –la prioritat moral de l'individu, l'autonomia i llibertat personals, etc.– són els dominants a les societats occidentals. Les posicions liberals parteixen de la base que la intervenció de

l'estat en política –lingüística o no– resulta lesiva per als interessos de la comunitat (Boix i Vila, 1998)”. Se centra, doncs, en les ideologies personals de cada individu. Les crítiques més recents a les polítiques lingüístiques catalanes es fonamenten d'aquestes ideologies i sorgeixen constants conflictes al voltant de la ideologia i la llengua; “... s'ha atacat la ideologia legitimadora de la catalanització a Catalunya perquè es basava en el concepte de llengua pròpia⁴ i en els drets col·lectius i territorials (...). Aquest fet hauria provocat el trencament d'un dels tres objectius que exposava Riera (2011) en un dels seus treballs de sociolingüística⁵; “impedir vincular la defensa de la llengua únicament amb motius identitaris i nacionals” (Riera, 2011).

Últimament amb els conflictes polítics que envolten Catalunya i Espanya i la lluita constant entre l'independentisme i l'unionisme nacional provoca que la llengua s'hagi associat directament com un factor a favor de l'independentisme. Com es veurà més endavant, l'anàlisi que s'ha dut a terme ens ha fet veure que la ideologia lingüística i les seves preferències d'usos lingüístics entre els joves es relacionen amb les seves ideologies polítiques.

2.2 Context sociolingüístic de l'estudi

En aquest capítol s'exposen els aspectes relacionats amb el context de la llengua catalana a Catalunya i a Girona. Per a fer-ho s'han consultat les enquestes de lingüística fetes a Catalunya (EULP13 I EULP18), estudis que han servit per conèixer els usos, les ideologies i els coneixements de la llengua catalana entre la població actual. També s'ha consultat l'obra de Ferrando i Nicolàs (2015).

2.2.1 Context sociolingüístic actual de Catalunya

Al període democràtic destaquen les disputes entorn les polítiques lingüístiques dels partits catalanistes i d'esquerres a Catalunya i les forces polítiques conservadores de l'Estat espanyol. Actualment, aquest conflicte s'ha vist en augment a causa del moviment

⁴ Riera (2011 p.161) ja destaca la importància del concepte llengua pròpia en el camp de les ideologies lingüístiques: “Un concepte fonamental des del punt de vista de les ideologies és el de *llengua pròpia*, recollit ja per l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 1979 i ampliat per la Llei de normalització lingüística de 1983. El català es considera la llengua pròpia de Catalunya, i hi és oficial al costat del castellà, que és oficial a tot l'Estat. Aquesta formulació ha tingut uns efectes jurídics molt rellevants, que han permès prioritzar l'ús del català en certs àmbits. Es basa en la idea que la llengua catalana és la que identifica el territori i la comunitat des d'un punt de vista històric i distintiu.”

independentista català: malgrat que és una situació moderna, ja se'n poden veure algunes de les conseqüències d'aquest debat que afecta tant a la política com a la llengua. Aquest enfrontament ideològic provoca que hi hagi també un enfrontament lingüístic i que la llengua catalana es percebi com un símbol més del moviment catalanista. Aquesta situació deixa clara la situació lingüística actual: un bilingüisme singular. No obstant hi ha altres factors més externs que també han influït en la situació del català actual.

Ferrando i Nicolás presenten tres processos simultanis i interdependents:

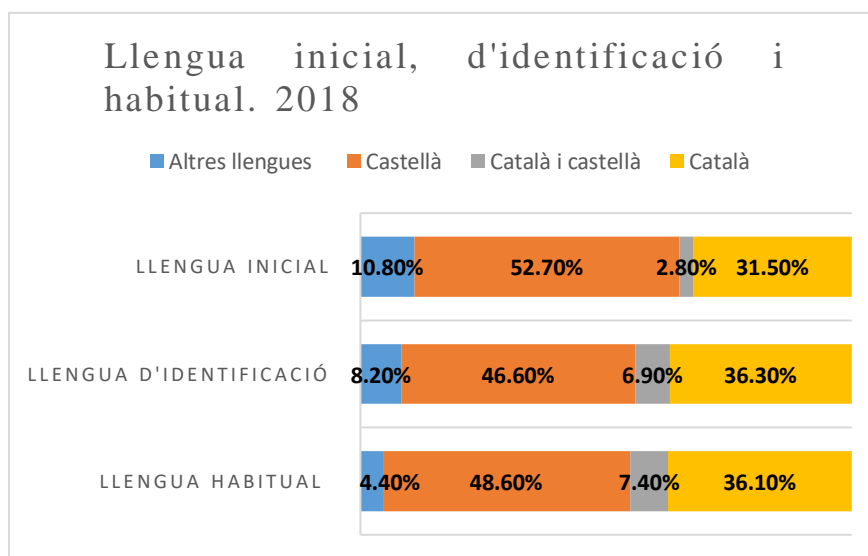
- “la mundialització de l'economia, sorgida de fet amb el colonialisme i aguditzada amb l'extensió del capitalisme transnacional (...); la mundialització tendeix a aguditzar els desequilibris demogràfics, econòmics i culturals entre Occident i el món subdesenvolupat;
- l'acceleració dels canvis socioeconòmics, afavorida per la revolució tecnològica en les comunicacions i els transports, al servei del mercat planetari;
- i la uniformització de les formes de vida i de les pautes de producció i consum culturals, que, a més d'afavorir la pèrdua de valors transcendents, neutralitzen les diferències entre els pobles i els individus.” (Ferrando i Nicolás, 2015)

Paral·lelament a aquestes qüestions, a partir del segon mil·lenni, Catalunya s'ha vist afectada demogràficament per una onada migratòria. Tal com exposen Ferrando i Nicolás, en les últimes dècades arriben a Catalunya un elevat nombre de persones que no provenen d'un grup lingüístic concret. Són persones procedents de diferents països amb diferents llengües maternes que provoquen que la situació del català es converteixi en un context multilingüe en poc temps. Les persones que emigren provenen en gran part de països africans i països sud-americans, l'arribada de noves llengües pot provocar un desplaçament de la llengua autòctona si no s'assegura una total integració a la societat entenent la llengua com a òrgan essencial d'aquest procés. (p.436, Ferrando i Nicolás, 2015).

2.2.2 La llengua catalana a Catalunya

En aquest apartat, s'utilitzen dades extretes de l'Enquesta d'usos lingüístic de la població 2013 (EULP13) i l'Enquesta d'usos lingüístic de la població 2018 (EULP18) de la Direcció General de Política Lingüística (DGPL). Paral·lelament també s'ha utilitzat estudis de L'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat).

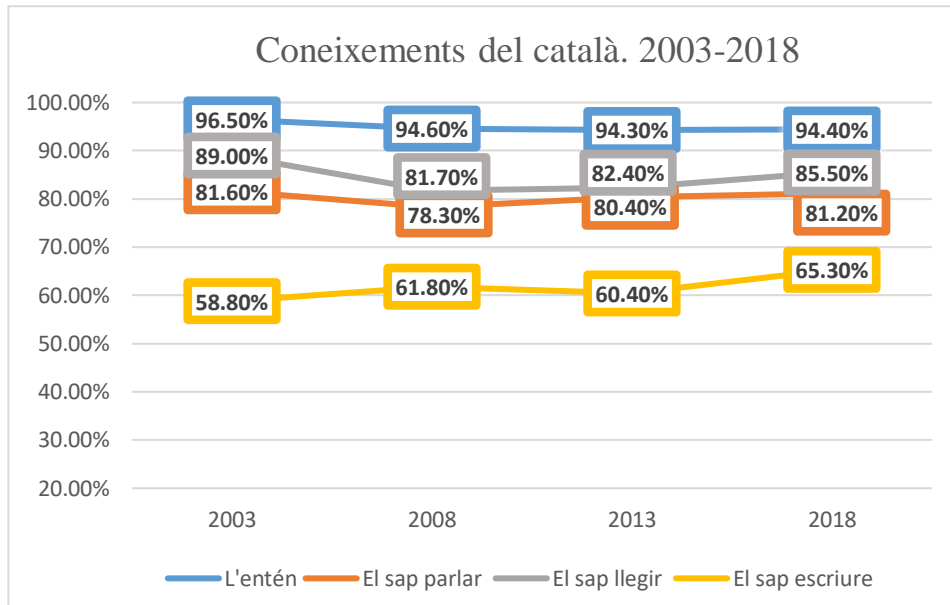
El següent gràfic ens mostra tres eixos d'estudi, que s'analitzaran en aquest apartat i en el següent: la llengua inicial, la llengua d'identificació i la llengua habitual. Com s'exposa al dossier de l'EULP18, la llengua inicial és la llengua amb la qual els habitants aprenen a parlar, majoritàriament la llengua que parlen a casa. La llengua d'identificació és la que “les persones enquestades consideren com a seva” (p.13 EULP18). La llengua habitual és la que la població utilitza de manera freqüent.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'EULP18.

Com es mostra al gràfic, el català obté més representació com a llengua d'identificació (36,3%) i com a llengua habitual (36,1%) que com a llengua inicial (31,5%). Aquestes dades juguen a favor del castellà, que, pel contrari, aconsegueix un 52,7% com a llengua inicial i en menor percentatge com a llengua habitual (48,6%) i com a llengua d'identificació (46,6%). El percentatge d'ús de la llengua catalana és molt inferior, comparat amb el del castellà: mentre que gairebé la meitat de la població utilitza el castellà, poc més d'un terç usa el català.

Pel que fa al coneixement del català, l'EULP18 l'estudia des de quatre eixos: el percentatge de població que l'entén, que el sap parlar, que el sap llegir i que el sap escriure. El següent gràfic mostra l'evolució d'aquests factors des de l'estudi del 2003 fins el més recent, el del 2018.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'EULP18.

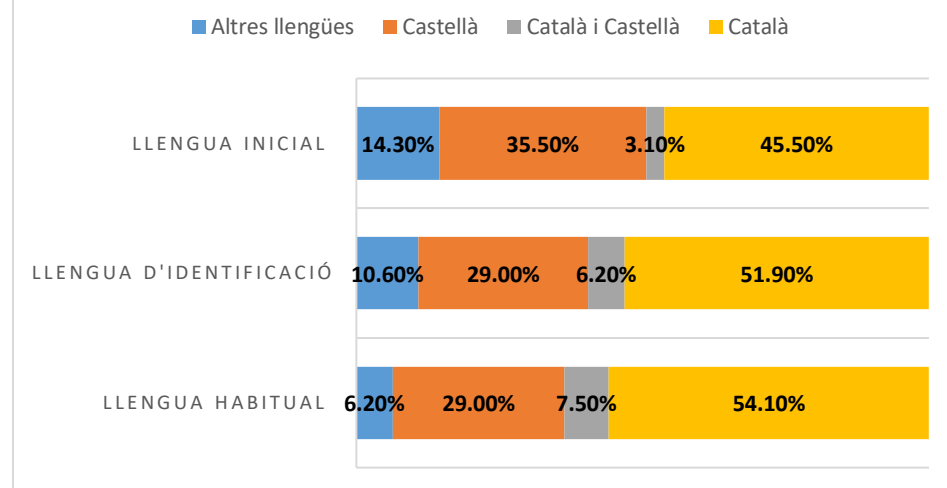
L'estudi del 2018 mostra que un 94,4% de la població entén el català. Aquesta dada suposa un lleu ascens respecte a l'estudi anterior 94,3% (EULP13). Pel que fa al percentatge de població que el sap parlar (81,2%) també s'eleva respecte a l'estudi de fa nou anys. La tercera dada que ascendeix en major quantitat és la de la població que sap llegir el català que mentre que el 2013 era d'un 82,4% a l'estudi del 2018 és d'un 85,5%. Finalment, el percentatge més baix, però que també ha augmentat com veiem al gràfic respecte al 2013 és el tant per cent de la població que sap escriure el català que se situa en un 65,3%.

Actualment, per tant, hi ha més persones que saben català respecte als estudis anteriors en termes generals, tot i que el castellà segueix sent la llengua més usada pels catalans. Catalunya és un país amb un bilingüisme molt profund i arrelat que viu en un context multilingüe a causa, en major part, de les onades migratòries de les recents dècades, la globalització i les polítiques lingüístiques nacionals.

2.2.3 La llengua catalana a Girona

Les dades d'aquest apartat han estat extretes de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població (EULP18) a càrrec de la Direcció General de Política Lingüística (DGPL) i per l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat). Dins d'aquest, s'han elaborat diferents estudis per divisió territorial i aquest apartat es basarà en el de les comarques gironines.

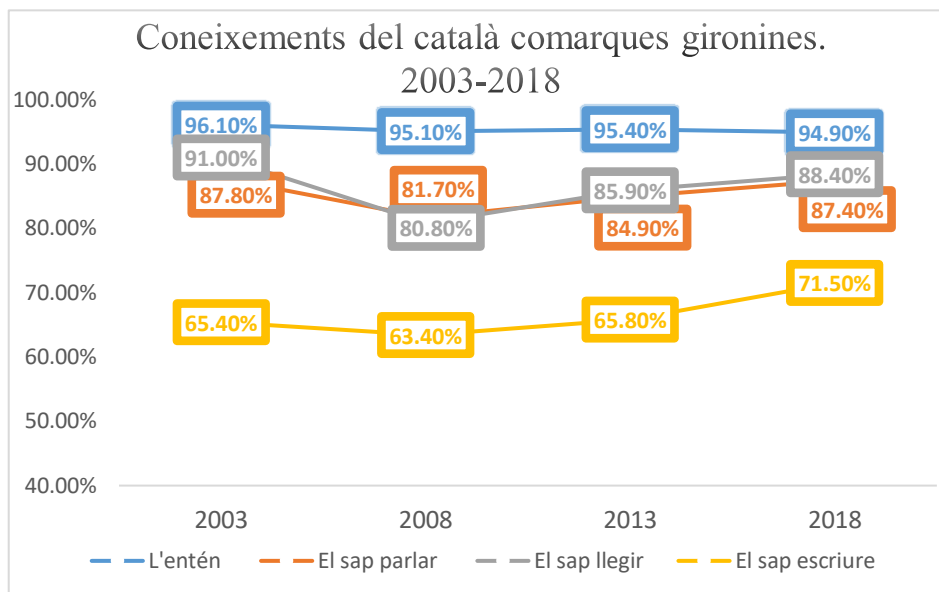
Llengua inicial, d'identificació i habitual de les comarques gironines. 2018

Font: elaboració pròpia a través de dades de l'EULP18.

Com a escala de tot el territori català a les comarques gironines veiem que el percentatge del català com a llengua inicial està lleugerament per sota dels altres dos indicadors. D'aquesta manera el català com a llengua inicial assoleix el 45,50%. La llengua d'identificació representa el 51,90%. La llengua habitual es posiciona a favor del català amb un 54,10%, és a dir, més de la meitat dels gironins utilitzen de manera habitual el català. A diferència de l'estudi de tot Catalunya, el de les comarques gironines mostra que el percentatge de l'ús del català és superior al del castellà.

Si s'observa el següent gràfic, es comprova que, en general, els percentatges són més alts quant a la mitjana catalana segons l'EULP.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'EULP18.

El percentatge més alt és el de la comprensió de la llengua catalana, als territoris gironins aquest percentatge és d'un 94,90%. Si ens fixem en l'evolució d'aquest factor, veurem que ha disminuït des del 2003, però des del 2013 s'ha produït un breu ascens. Pel que fa al percentatge de la població que sap parlar la llengua és d'un 87,40%. La fracció de població que sap llegir el català és d'un 88,40%. Finalment, el tant per cent d'habitants que saben escriure el català torna a ser la dada més baixa amb un 71,50%.

En conclusió, com s'ha mencionat anteriorment, les dades de les comarques gironines són superiors a la mitjana de Catalunya de l'estudi del 2018. S'observa que als territoris gironins l'ús de la llengua catalana i els coneixements lingüístic són més alts respecte a la resta del territori català.

2.3 L'escola i la llengua

L'escola és una eina bàsica per promoure els usuaris de la llengua, no només perquè els alumnes adquireixin unes competències lingüístiques en l'àmbit curricular, sinó també perquè es tracta d'una eina fonamental per la cohesió social i la integració al territori. L'escola catalana ha estat perseguida al llarg de la seva història, l'episodi que més destaca correspon a l'època franquista. Durant aquesta època, el català va ser prohibit a escala pública i l'únic mètode de supervivència de l'ensenyament del català va ser a través de la clandestinitat. Aquest fet jugà a favor del castellà, que en ser la llengua promoguda a l'escola, va estendre's arreu del territori amb la intenció de castellanitzar i

eliminar la llengua autòctona. Un cop acaba la repressió lingüística, la situació del català era crítica, s'inicia un pla per introduir la llengua catalana a l'escola. Resultà ser una via eficaç per introduir la llengua als nouvinguts i per assegurar la supervivència.

Aquest capítol es subdivideix en dues parts, un resum de la política lingüista escolar a Catalunya i un breu estudi dels coneixements lingüístics de l'alumnat de quart d'ESO català.

2.3.1 Política escolar lingüística a Catalunya

La política lingüística té l'objectiu d'intervenir en els usos, les competències i ideologies lingüístiques d'una determinada societat. L'evolució del català a les escoles catalanes es poden resumir en els esdeveniments següents: el restabliment de la Generalitat (1977), la Constitució espanyola (1978), l'Estatut d'autonomia de Catalunya (1979), la Llei de normalització lingüística (1983), la Llei de política lingüística (1998), la Llei orgànica d'educació (LOE) (2006), el nou Estatut d'autonomia de Catalunya (2006), la Llei d'educació de Catalunya (LEC) (2009), la Sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut (2010) i la Llei orgànica per a la millora de la qualitat educativa (LOMCE) (2013). El govern català i les institucions catalanes han estat clau per al progrés de l'escola catalana en l'àmbit lingüístic (Riera 2011). Mentre aquestes institucions lluiten per lleis per la normalitat lingüística s'observen moviments adversos que, provinents en gran part de forces polítiques espanyoles, utilitzen el poder judicial per aturar el model lingüístic català.

Vila i Galindo (2009) estableixen quatre etapes en l'evolució del sistema educatiu català. En primer lloc, distingeixen *La implantació de l'ensenyament de la llengua catalana* (de 1978 a 1983). S'enceta un període en el qual la llengua catalana s'introdueix als centres educatius de Catalunya gràcies a l'aprovació de la Constitució espanyola i de l'Estatut d'autonomia. L'any 1983 s'aprova la Llei de normalització lingüística, aquest fet inicia la segona etapa que pretén estendre la llengua catalana com a llengua vehicular del sistema educatiu català. Malgrat l'aplicació d'aquest model alguns sectors de la societat s'hi oposen perquè creien que no garantia l'aprenentatge del castellà. L'any 1998 s'aprova la Llei de política lingüística que legitimava encara més el model educatiu català, malgrat això alguns sectors s'hi continuaven oposant. Des de l'inici del segle XXI fins a

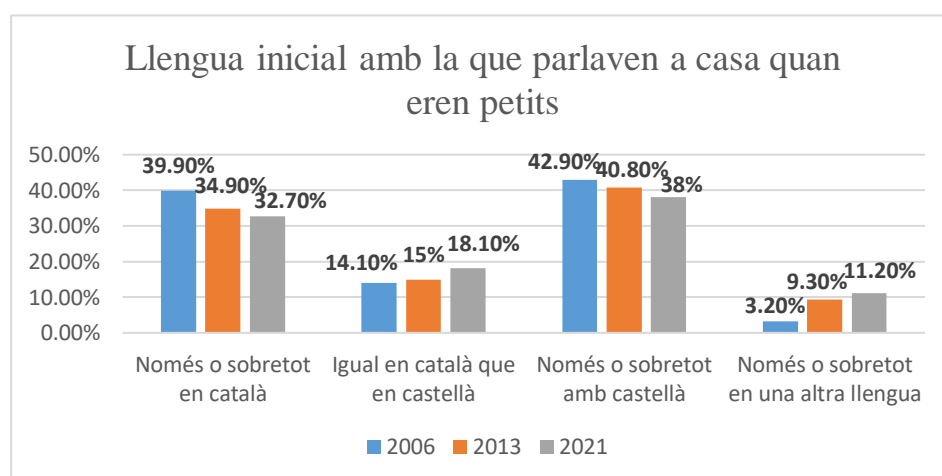
l'actualitat abracem un període, que Vila i Galindo titulen com a *El replantejament del model davant les noves immigracions*.

Aquest fet és protagonista del marc pràctic d'aquest treball, i s'hi parlarà més atenció. Davant les noves onades migratòries de principi de segle, les polítiques escolars es veuen amb la necessitat de plantejar-se el model lingüístic. L'arribada d'alumnes que tenen una llengua materna molt allunyada del català ha fet que el procés de catalanització sigui més lent. Les escoles opten per un nou model amb un objectiu clar: el plurilingüisme: Model que vol garantir l'ensenyament d'una llengua estrangera i l'adquisició completa de les llengües de l'alumnat al·lòcton.

2.3.2 El català a l'ESO: usos i ideologies

Aquest apartat està basat en l'Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO a Catalunya (2021)⁶, estudi a càrrec del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu. L'informe complet consta de 243 pàgines, abraça diversos eixos i múltiples situacions diferents. S'ha seleccionat aquells capítols que interessin per a contextualitzar la matèria que es tracta en el treball. L'apartat es divideix en quatre parts: la llengua inicial, la llengua d'identificació, els usos lingüístics escolars i usos lingüístics fora del context escolar. A continuació es comentaran en termes generals les quatre temàtiques per tal de situar el context sociolingüístic dels joves actualment.

En primer lloc, es comentarà el següent gràfic on es mostra la llengua inicial de l'alumnat de quart d'ESO.

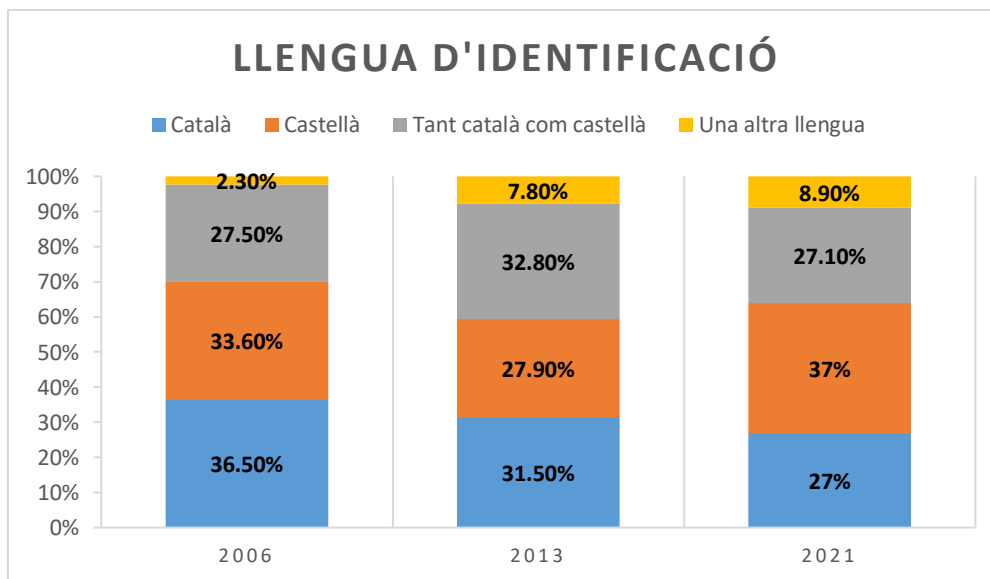

⁶ Informes d'Avaluació 29, Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO a Catalunya 2006-2013-2021

Font: elaboració pròpia a través de dades de l'EULP18.

Si ens fixem en les enquestes dels anys anteriors s'observa la mateixa tendència de retrocés lleu de l'ús de les dues llengües majoritàries de Catalunya: el català i el castellà. Per el contrari, es veu l'augment de l'ús indistint de totes dues llengües i el nombre de parlants inicials d'una altra llengua. Si parem atenció en els eixos que ens mostren els resultats de les llengües majoritàries veurem que el català té un percentatge d'un 32,7%, percentatge menor que el del castellà, que se situa al 38%.

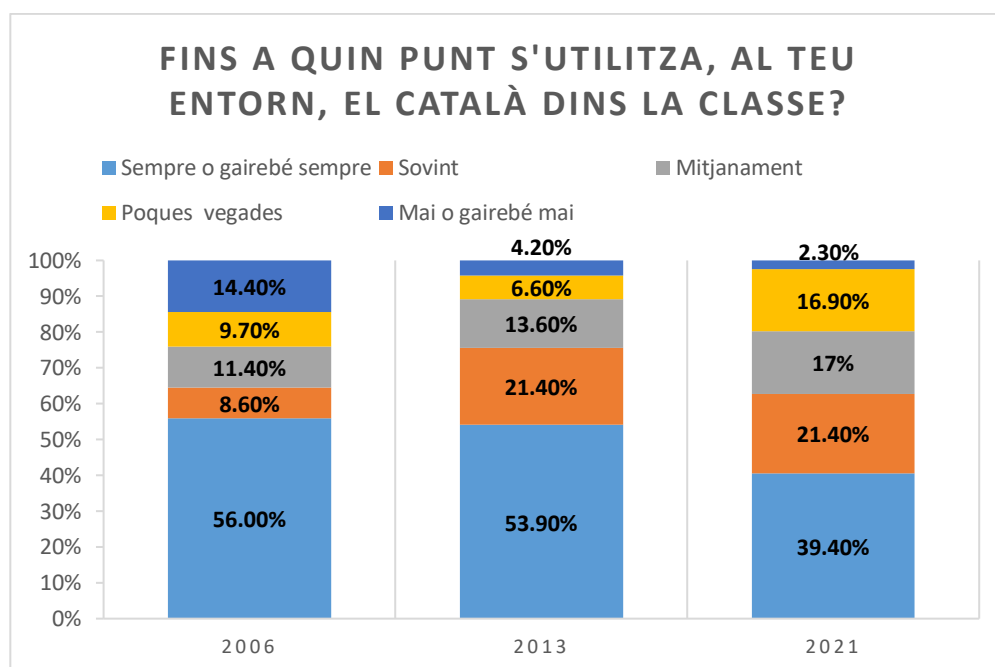
En segon lloc, s'analitzen les llengües d'identificació de l'alumnat. Si es compara amb l'any 2013, s'observa un retrocés en els percentatges d'alumnes que trien el català com a llengua d'identificació (27%). Aquesta disminució es mou a favor del castellà, que passa de ser un 27,9% a un 37%⁷, guanya gairebé deu punts respecte al 2013. Pel que fa al tant per cent d'alumnat que s'identifica amb totes dues llengües baixa gairebé sis punts, passa de ser d'un 32,8% a un 27,1%. Finalment, el percentatge d'alumnes que s'identifiquen amb altres llengües guanya un punt respecte a l'últim estudi.

Font: elaboració pròpia a través de dades de l'EULP18.

⁷ S'ha detectat un error a l'informe d'Avaluació 29 (Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO a Catalunya 2006-2013-2021). L'informe afirma que el percentatge de 37% correspon al percentatge d'alumnes que parlen tant català com castellà, però aquest fet contradiu al gràfic.

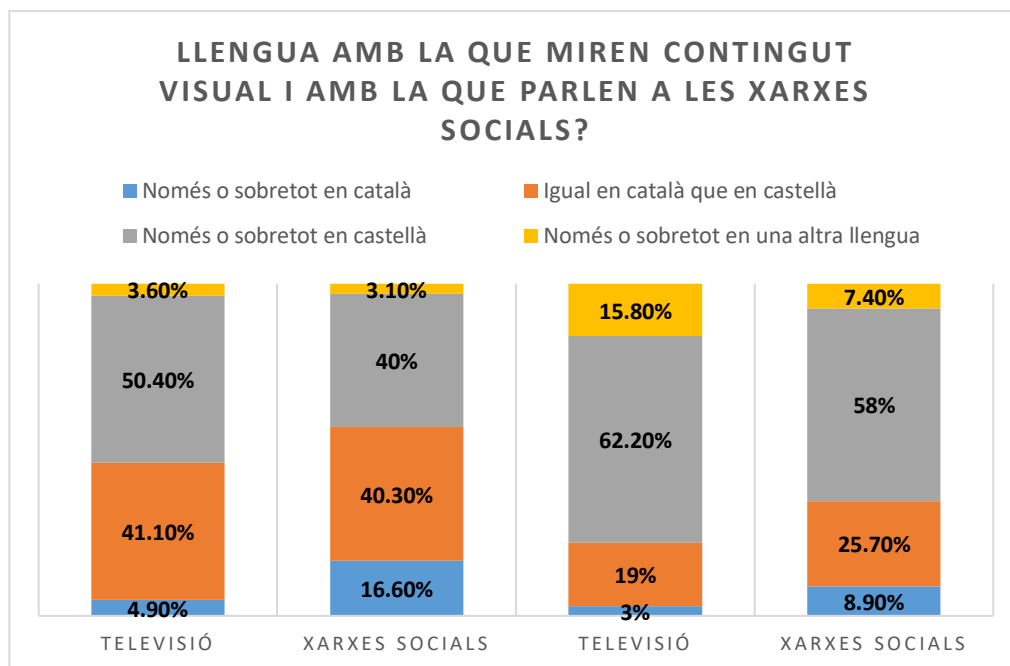
En referència als usos lingüístics de l'alumnat de quart d'ESO, comprovem que s'ha produït una disminució del català a dins l'aula. L'estudi del 2013 mostrava que la llengua que més es parlava a la classe amb el professor dins l'aula era d'un 53,9%. És a dir, més de la meitat de l'alumnat afirmava que "sempre o gairebé sempre" s'usava el català a classe. Aquestes dades contrasten amb l'estudi més recent (2021). Aquest, indica que el tant per cent d'alumnes, que declaren que el català és la llengua majoritària, decau a un 39,4%, això suposa una caiguda de més de deu punts. Aquests deu punts augmenten, en canvi, en el tant per cent d'alumnes que manifesten que el català s'utilitza "poques vegades" a l'aula. El 2013 era d'un 6,6% i ara és d'un 16,9%. (p.194)

Font: elaboració pròpia a través de dades de l'EULP18.

Respecte als usos lingüístics dels joves fora del context escolar, ens fixem en un capítol de l'informe que es basa en la llengua dels continguts audiovisuals i de les xarxes socials. Tal com s'observa al següent gràfic, quant als continguts audiovisuals, l'alumnat de quart d'ESO usa el castellà de manera majoritària. Per contra, el consum audiovisual principalment en català és tan sols un 3%. Presenten percentatges similars l'ús d'altres llengües i l'ús del català combinat amb el castellà, representen un 19% i un 15,8% respectivament. Si es comparen aquestes dades amb les de l'estudi del 2013, s'observa que l'ús del català ha deixat de ser una opció habitual. El tant per cent era de 41,1% i en

el nou estudi decau fins al 19%. Paral·lelament, creix l'ús del castellà que passa de ser d'un 20,4% a un 62,2%, i l'ús d'altres llengües que creix 12,2 punts. En les xarxes socials el català es manté uns nivells una mica més elevats que en les dades de l'audiovisual, tot i que l'opció majoritària torna a ser el castellà (58%). L'ús principal del català suposa el 8,9% i l'ús amb combinació amb el castellà el 25,7%. Si contrastem aquests resultats amb els del 2013, comprovem que el català aleshores encara tenia un espai important a les xarxes. Hi ha un ascens envers les terceres llengües que passen de suposar un 3,1% a un 7,4%.

Font: elaboració pròpia a través de dades de l'EULP18.

2.4 Context demogràfic Girona

Al llarg dels anys l'Ajuntament de Girona ha elaborat diversos estudis al voltant de la divisió territorial del municipi i la seva distribució en barris. Aquest apartat s'inicia amb l'explicació del sistema de divisió territorial que s'utilitzarà al llarg de la recerca i s'estén fins a desenvolupar la situació demogràfica dels barris de Girona. Ítem que s'estudiarà amb detall en l'apartat que situa geogràficament els instituts en els quals s'ha dut a terme l'estudi.

A Girona hi ha nou barris subdividits en 31 sectors. El barri Nord engloba els sectors: Pla de Campdorà, Muntanya de Campdorà, Pont Major i Pedret. El barri Montjuïc abasta tan sols el sector de Montjuïc. El barri Oest inclou els sectors: Germans Sàbat,

Taialà, Fontajau, Domeny Nord i Domeny Sud i Sant Ponç. El barri Est abraça els sectors: Sant Daniel, Torre Gironella, Pedreres, Font de la Pólvora, Vila-roja i Gavarres. El barri del Centre inclou tres sectors: el Barri Vell, Mercadal i Carme. El barri de l'Eixample engloba els sectors Eixample Nord, Sant Narcís i l'Eixample Sud. El barri Santa Eugènia està format pels sectors Hortes, Santa Eugènia i Can Gibert del Pla. El barri Mas Xirgu està compost pel sector Mas Xirgu. Finalment, el barri Sud inclou els sectors Montilivi, La Creueta, Palau i Avellaneda.

La taula que es troba a continuació ens mostra un estudi demogràfic que s'ha fet a partir de dades de l'UMAT. A la primera columna hi trobem anomenats els nou barris, a la segona el nombre de població total de la ciutat de Girona, la columna que segueix ens mostra el total de població estrangera que hi ha a cada barri. A la quarta columna hi ha el tant per cent de població estrangera respecte a cada barri i a la cinquena columna el tant per cent de població estrangera quant al total poblacional. Per acabar, a la última columna hi ha el tant per cent de població estrangera de cada barri envers al total de població estrangera de la ciutat de Girona.

	Població Total (2021)	Població Estrangera (2021)	% població estrangera respecte a cada barri	% població estrangera respecte al total poblacional	% població estrangera respecte al total de població estrangera
Eixample	44.830	11.092	24,74	10,80	42,35
Santa Eugènia	17.584	7532	42,83	7,33	28,76
Sud	10.157	1459	14,36	1,42	5,57
Centre	9204	2457	26,69	2,39	9,38
Oest	9610	1559	16,22	1,51	5,95
Est	4581	701	15,30	0,68	2,68
Nord	3970	1107	27,88	1,07	4,23
Montjuïc	2731	285	10,43	0,00	1,09
Mas Xirgu	17	1	5,88	0,00	0

TOTAL	102.684	26.193		25,50	
Font: Elaboració pròpia a partir de dades UMAT					

S'observa que els barris amb més índex d'immigració són: el barri Santa Eugènia, el Nord i l'Eixample. En contra, els barris on hi ha menor índex de població immigrant són: el barri Sud, l'Est i Montjuïc.

3. Els instituts del marc pràctic

3.1 Institut Jaume Vicens Vives

3.1.1 L'institut

L'Institut Jaume Vicens Vives és un institut d'educació secundària situat al centre de Girona. Tal com exposa l'historiador Enric Mirambell (1995) aquest centre és el continuador del primer institut de Girona creat l'any 1845. Actualment, continua sent un institut de referència i compta amb 900 alumnes entre l'oferta diürna i la nocturna i uns 300 alumnes a distància a través de l'Institut Obert de Catalunya. Compta també amb un equip docent de 90 membres.

3.1.2 Situació geogràfica

L'Institut Jaume Vicens Vives està situat al barri del Centre de Girona, concretament a la secció Carme. La majoria d'alumnes del centre venen de les escoles adscrites a l'Institut: Escola Joan Bruguera, Escola Eiximenis, Escola Verd, Escola Annexa-Joan Puigbert, Escola Font de la Pólvora i Escola Vila-roja. La majoria d'aquestes escoles estan situades als dos barris que envolten l'institut: el barri Est i el barri del Centre. Si ens tornem a fixar a la taula que hem presentat diversos apartats enrere, veurem quina és la situació demogràfica d'aquests dos barris.

	Població Total (2021)	Població Estrangera (2021)	% població estrangera respecte a cada barri	% població estrangera respecte al total poblacional	% població estrangera respecte al total de població estrangera
Centre	9204	2457	26,69	2,39	9,38

Est	4581	701	15,30	0,68	2,68
Font: Elaboració pròpia a partir de dades UMAT					

En primer lloc, ens situarem al barri del Centre. Al barri del Centre s'hi situa l'Institut, l'objecte d'anàlisi, i quatre de les escoles adscrites a aquest: Escola Joan Bruguera, Escola Eiximenis, Escola Verd i l'Escola Annexa-Joan Puigbert. L'institut rep, per tant, un alt tant per cent d'alumnes que provenen d'aquest barri. El barri del Centre està compost per realitats culturals, socials i econòmiques molt diverses. Si s'observa la taula, es pot veure que hi ha un 26,6% d'immigració en el total de la població del barri. És tracta d'un percentatge bastant alt. Si ho mirem des d'un eix més global com pot ser el tant per cent envers la població total de Girona el percentatge és del 2,39%. Per últim, es pot afirmar que un 9,38% de la població immigrant de Girona es concentra en aquest barri.

Pel que fa al barri Est s'hi situen les tres escoles restants: l'Escola Font de la Pólvora i l'Escola Vila-roja. Tot i que l'índex d'immigració no sigui alt hi ha una realitat lingüística molt diferent de la del barri del Centre com es veurà en l'apartat del projecte lingüístic del centre educatiu. Com es mostra a la taula, l'índex de població immigrant envers la població total del barri és d'un 15,30%. A escala del total de la població de la ciutat és d'un 0,68%. I el percentatge que es concentra en aquest barri del total d'immigració de Girona és del 2,68%.

3.1.3 El projecte educatiu

El projecte educatiu del centre s'adapta a la realitat de la normativa educativa, compon la identitat i la història del centre i n'exposa els objectius i les activitats. El projecte educatiu constitueix un compromís de la comunitat escolar per aconseguir una bona gestió i eficient de la comunitat escolar. Tal com s'exposa en el projecte educatiu del centre un dels objectius fonamentals és:

... donar una formació humana i intel·lectual a tot l'alumnat (...). El PEC fomenta en l'alumnat una actitud activa a l'aula, curiosa i crítica davant l'entorn, estimula la comunicació i la cooperació amb els companys, i aferma la convicció que l'esforç personal és el millor camí per assolir els objectius que es fixin. (p. 5)

Dins de les característiques metodològiques del centre hi trobem la voluntat "d'un ensenyament inclusiu, laic i respectuós amb la pluralitat i la nostra realitat social."(p.5)

El PEC es completa amb l'explicació i la documentació d'altres projectes entre els quals destaquem el projecte eduCAT i el projecte de l'Aula d'Acollida entre d'altres. Els dos projectes de temàtica allunyada ajuden al centre a constituir els seus objectius de manera eficaç i inclusiva dins els seus valors educatius.

El projecte eduCAT presenta una innovació respecte a altres centres de la zona. Aquest consisteix en la incorporació d'un ordinador personal per a l'alumne amb la finalitat de treballar de manera més didàctica, modernitzada i amb la inclusió de dinàmiques més cooperatives i col·laboratives.

L'Aula d'Acollida és un recurs que vetlla per la inclusió de l'Alumnat Nouvingut (AN) del centre. Els alumnes que procedeixen de països estrangers i que s'han incorporat recentment a l'educació de Catalunya, són atesos de manera flexible en funció de les necessitats personalitzades. El seu objectiu és oferir als joves les eines "per poder-se comunicar en català, garantir l'aprenentatge de la llengua i el seu procés de socialització i integració." (p.26)

3.1.4 El projecte lingüístic

El Projecte Educatiu Plurilingüe de l'Institut Vicens Vives (PEP) inclou tots els aspectes educatius envers les llengües que s'utilitzen en els diferents àmbits. La realitat lingüística dels escolars fora del centre ha obligat a reanomenar el projecte lingüístic a PEC perquè es consideri el context de l'alumnat. Com exposa el PEP (p.7) les famílies que provenen del barri del Centre són majoritàriament catalanoparlants. En canvi, les famílies de l'alumnat del barri de l'Est són castellanoparlants. En aquest barri hi ha diversos sectors on abunda població d'ètnia gitana, concretament Vila-roja, La Font de la Pólvora o les Pedreres. Aquests tres sectors es poden distribuir en tres realitats lingüístiques: les famílies castellanoparlants, les famílies d'ètnia gitana castellanoparlant i les famílies d'ètnia gitana de parla portuguesa.

El PEP considera el grau d'alumnes nouvinguts i exposa que gran majoria d'aquest grup provenen de països sud-americans i en una menor proporció l'alumnat nouvingut prové de països àrabs. L'objectiu lingüístic concreta que l'alumnat "ha de poder utilitzar normalment i correctament les dues llengües oficials al final de l'educació obligatòria i ha de poder comprendre i produir missatges orals i escrits (...) almenys una llengua estrangera" tal com es manifesta al PEP (p.5). L'alumnat del centre usa, generalment, el català a dins l'aula, tot i que hi ha una gran quantitat d'alumnes que tenen

una llengua materna que no és el català. Pel que fa al professorat, fan servir la llengua catalana com a llengua vehicular i d'aprenentatge, tot el material que s'utilitza és material editat en català exceptuant, lògicament, les matèries de llengües estrangeres i la castellana. El català és la llengua de l'administració del centre i la que s'utilitza a nivell telefònic i a les xarxes socials. El centre compta també amb una revista "Metàstasi" que recull les activitats que es fan al centre al llarg del curs i funciona com a vehicle d'intercanvi d'opinions. A grans trets el PEP és, doncs, un document que té molt present la realitat sociolingüística del centre i que recull la metodologia del procés d'ensenyament i aprenentatge de les llengües. El PEP parteix d'una anàlisi sociolingüística del centre i del seu entorn, i de l'acceptació de la realitat multilingüe de la societat.

3.1.5 Els resultats

En aquest apartat s'analitzen els resultats de la recerca, pels tres eixos mencionats a la metodologia del treball.

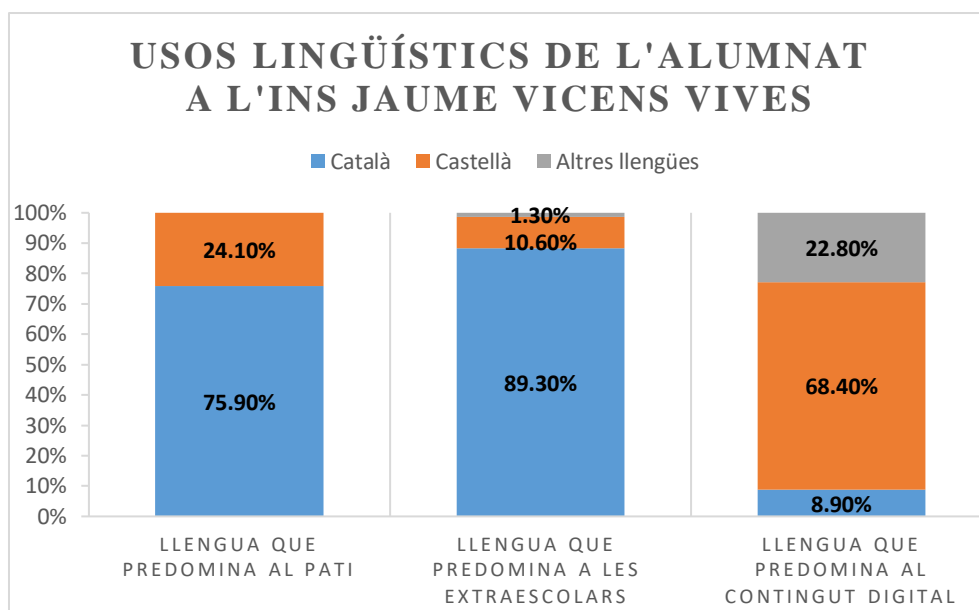
En primer lloc, veurem els resultats del qüestionari dirigit als estudiants. El qüestionari ha estat respost per 89 alumnes de 120 i equival al 74% de l'alumnat de quart d'ESO de l'Institut Jaume Vicens Vives. Aquest tant per cent suposa més de la meitat de l'alumnat, per tant, es tracta d'un cribratge representatiu. El qüestionari es divideix en tres parts: la informació biogràfica, els usos lingüístics i les ideologies lingüístiques⁸.

Pel que fa a la informació biogràfica, en primer lloc, se'ls pregunta el seu lloc de naixement. Un 81% de l'alumnat afirma haver nascut a Catalunya, un 8,9%, el segon percentatge més nombrós, afirma haver nascut a països sud-americans. En segon lloc, se'ls demana el lloc de naixement dels seus pares, més de la meitat dels alumnes responen que els seus pares són catalans (58,2%). La segona dada més nombrosa és la de països sud-americans amb un 12,7%, seguidament d'un 11,4% que correspon a la resta d'Espanya.

Els usos lingüístics. La llengua amb la qual es comuniquen a casa; més de la meitat, un 57% de l'alumnat exposa que el català és la llengua que usen en l'àmbit familiar. Pel

⁸ Per a més detall vegeu Annex qüestionari alumnes.

que fa a la llengua que predomina a les converses del matí obtenim els següents resultats: un 75,9% en català i un 24,1% en castellà.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del qüestionari dels alumnes.

En referència als alumnes que cursen extraescolars el 89,3% declara que la seva llengua d'ús és el català mentre que un 10,6% fa servir el castellà. Quant a la llengua de consum que predomina al contingut digital que consumeixen els alumnes els resultats són els següents; un 68,4% afirma que és el castellà, un 22,8% correspon a altres llengües i tan sols un 8,9% al català.

Respecte a les ideologies lingüístiques de l'alumnat hi trobem els següents resultats. A la qüestió de si creuen que el català és present al seu dia a dia, un 68,4% considera que hi és "molt present". Un 21,5% considera que hi és "bastant present" mentre que un 8,9% expressa que hi és "poc present". La següent qüestió que se'ls planteja és si creuen que el català és una llengua minoritzada, la majoria, un 67,9% creuen que sí que ho és mentre que la resta, un 32,1% afirmen que no. A continuació se'ls proposa una pregunta que va enfocada cap al futur dels alumnes: "creus que quan siguis gran faràs servir el català?". Un 81% respon que sí, un 3,8% afirma que no i un 15,2% exposa que "no ho sap". Tot seguit se'ls planteja si creuen que s'ha de defensar la presència del català a la cultura, l'oci... un 70,9% respon que sí, un 19% expressa que no ho sap i un 10,1% manifesta que no. Per últim, hi ha dues preguntes obertes en les quals els alumnes han respost obertament a les qüestions que se'ls han preguntat. La primera és si creuen que és

important mantenir l'ús del català dins la seva vida quotidiana; un 77% afirma que sí, un 13,1% que no i un 9,8% declaren que no ho saben. La segona qüestió oberta es demana als alumnes que proposin mesures perquè el català continuï sent una llengua viva, les respostes són molt diverses i es comentaran a l'apartat següent.

A continuació farem un breu sumari de la informació que es va obtenir a través de les entrevistes. Com s'ha esmentat anteriorment en aquest centre es van dur a terme tres entrevistes: una a la coordinadora de quart d'ESO, una a l'educadora social del centre, i la tercera al responsable de l'Aula d'Acollida.

La coordinadora ens donarà la visió acadèmica, les actituds lingüístiques entre els alumnes dins l'aula i la comunicació amb aquests per part d'ella fora de l'aula. Ella defineix la situació lingüística del centre com a bilingüe en termes generals, exposa que el català és 100% la llengua vehicular del centre i que els professors en són molt conscients. En referència als usos lingüístics del centre, exposa que els alumnes dins l'aula utilitzen el català, també quant als textos escrits, exàmens, fitxes i treballs es fa amb llengua catalana. Manifesta que quan es dirigeixen a ella ho fan amb catalana encara que siguin castellanoparlants. En resum, en tots els àmbits on ella interactua amb els alumnes el català predomina com a llengua d'ús. La relació que manté ella amb els alumnes és estrictament acadèmica i no ens pot especificar cap informació envers les ideologies lingüístiques, ja que ella considera que l'ús acadèmic de la llengua és purament en català.

El responsable de l'aula d'acollida, ens explica que ell viu una realitat lingüística diferent de la del centre, hi ha vint-i-cinc alumnes a l'Aula d'Acollida, exposa que la majoria dels alumnes nous provenen de Sud-Amèrica, l'Aula d'Acollida fomenta la inclusió i té com a objectiu que s'integrin a la llengua catalana per tal d'incorporar-se a l'aula ordinària el més aviat possible. Exposar que la voluntat d'adquirir la llengua depèn molt de l'actitud lingüística i del caràcter de cada alumne, exposa casos, en els que alumnes que porten un any ja han après la llengua catalana i alumnes que porten tres anys encara assisteixen a l'Aula d'Acollida perquè encara no s'han integrat del tot. Manifesta que el context familiar és clau a l'hora d'observar el procés d'aprenentatge de l'alumne. Pel que fa als usos dins la seva classe exposa que la llengua vehicular és el català perquè "jo entenc que el català s'ha d'ensenyar des del català" l'únic moment que l'utilitza és la primera setmana dels alumnes que arriben nous. Segons ell, els alumnes nous s'esforcen per aprendre català i no es limiten a utilitzar el castellà, tenen clar que la

llengua de l'escola és el català. Ell afirma que al centre es parla molt català als passadissos, més que en altres centres de la zona.

La educadora social exposa que té molts alumnes diferents, hi ha moltes situacions lingüístiques, la seva figura es basa a orientar i ajudar als alumnes amb conflictes que puguin tenir, exposa que per tal d'apropar-se als alumnes sovint ha de fer servir la llengua materna de l'alumnat que és el castellà per tal que aquest alumne se senti més còmode, pel que fa al pati afirma que hi ha un percentatge d'alumnes important que parlen castellà, al mateix temps afirma que els grups d'alumnes catalanoparlants parlen català sempre, a totes hores, en l'àmbit social creu que la majoria d'ús es fa en castellà tot i que moltes vegades es produeixen converses bilingües, Afirma que, quan té alguna trobada amb algun alumne, fa servir sempre el català d'entrada, en el cas que la conversa requereixi un apropament o aquest vincle més íntim canvia la conversa al castellà, si és la llengua materna de l'alumne. Quan se li pregunta per conflictes lingüístics ens exposa que al centre hi ha dos tipus d'alumnat a nivell general: els alumnes de família catalanoparlant i els alumnes de famílies d'ètnia gitana castellanoparlants. Aquest darrer grup, segons ella, tenen un rebuig per la parla catalana, explica que són alumnes que quan hi ha alguna iniciativa en relació amb la llengua catalana com va ser el passat Sant Jordi, els castellanoparlants sempre que poden intenten boicotejar les iniciatives, manifesta que aquestes ideologies les adquireixen de les famílies, sovint les actituds que tenen els pares és la que adopten els joves. Afirma que algun cop ha escoltat com es menyspreava algun alumne català amb l'etiqueta de "catalufo", exposa que per ells la llengua no deixa de ser un símbol catalanista i ells hi estan en contra. Exposar que cap a altres llengües, com pot ser l'àrab o el castellà sud-americà, no hi ha aquest rebuig ni aquesta microdiscriminació, afirma que es tracta d'un problema polític que ha acabat esdevenint un conflicte lingüístic. Afirma que per part de la direcció del centre s'insisteix molt en el fet que la llengua vehicular del centre és i ha de ser sempre el català, sí que des de part de direcció li donen una llibertat lingüística per tal que es pugui produir aquest apropament cap a l'alumne. Conclou que el català segons els alumnes "no mola", falta contingut digital en castellà o veu que en major part hi ha alumnes catalanoparlants que canvien de llengua a les converses i acaben parlant castellà.

Finalment, es farà una síntesi de l'observació de camp. A l'Institut Jaume Vicens Vives s'observa una presència del català bastant alta fora de les aules, és cert que un nombrós percentatge d'alumnes parlen castellà a l'hora del pati entre ells, però la majoria

ho fan amb català, s'observa inclús converses bilingües on dos parlants es comuniquen cada un amb la seva llengua preferent (un català i l'altre castellà). Pel que fa a la llengua que fan servir per comunicar-se amb els professors fora de l'aula és el català, tot i que, en algun cas, sí que es veuen usos d'altres llengües, sobretot en alumnes que no tenen el català com a llengua materna. Paral·lelament, també s'analitza la retolació lingüística del centre, des del punt de vista de l'observador s'afirma que, la gran majoria de retolació és amb català: les normes, advertències, anuncis, publicitat, informació, indicacions... No obstant, es detecten excepcions, treballs o projectes que els alumnes han realitzat i han servit de retolació decorativa del centre, es reconeix, per exemple, una campanya contra la violència masclista amb anglès.

3.1.6 Conclusió dels resultats

En aquest apartat sintetitzarem les conclusions que s'han obtingut de la recerca de l'Institut Jaume Vicens Vives. D'una banda, es tindran en compte els tres eixos de la investigació: el qüestionari, les entrevistes i l'observació del camp. D'altra banda s'analitzaran els àmbits lingüístics de la recerca: la informació demogràfica de l'alumnat, els usos lingüístics i les ideologies lingüístiques.

Pel que fa a les dades biogràfiques observem que la majoria d'alumnes són nascuts a Catalunya, tot i que hi ha un percentatge important d'alumnes nascuts a Sud Amèrica. Entorn al lloc de naixement dels pares concloem que, més de la meitat són nascuts a Catalunya. Observem que el percentatge d'alumnes i pares d'alumnes nascuts a Catalunya és relativament alt tenint en compte les onades migratòries de les últimes dècades.

En referència als usos lingüístics, dividirem els resultats en tres entorns diferents: a casa, a classe, i, principalment, en els usos dins l'institut, però fora de l'àmbit acadèmic (pati, passadissos i extraescolars).

En el nucli familiar, el nombre d'alumnes catalanoparlants inicials és del 57% mentre que el de castellanoparlants és del 16,5%. Pel que fa a l'alumnat bilingües inicials, és a dir, els que parlen català i castellà a casa, suposen un 17,7%. Observem, doncs, que el català és la llengua materna de la majoria d'alumnes d'aquest centre. Pel que fa als resultats de la llengua que parlen amb els seus companys dins l'institut suposa el 81% a favor del català. És interessant contrastar aquesta dada amb la resposta que rebem quan se'ls pregunta per la llengua que parlen amb els seus amics fora del centre. Aquesta dada baixa al 54,4% pel que fa al català, i guanya importància l'opció bilingüe, que suposa el

34,2%. Considerem, doncs, que les amistats amb els companys de classe dins l'Institut promouen un ús més habitual de la llengua catalana. En canvi, fora del centre, en l'àmbit més social, utilitzen les dues llengües.

Si ens centrem de nou en l'àmbit escolar i acadèmic veurem que clarament la llengua vehicular dins les aules és la llengua catalana, el percentatge de la llengua amb la qual es dirigeixen al professor és d'un 92,4% a favor del català. L'entrevista amb la coordinadora de quart d'ESO també ho constata així. Concloem que on el català es troba més consolidat és al context acadèmic.

Pel que fa als usos lingüístics fora de les aules, la recerca s'ha centrat en tres espais del centre: el pati, els passadissos i a les extraescolars. Al pati i als passadissos, tal com hem vist a l'apartat anterior predomina la llengua catalana, tot i que l'educadora social apunta que cada cop hi ha més alumnes que deixen de fer servir el català fora de les aules. El responsable de l'aula d'acollida assegura que en termes generals el percentatge de català que se sent en aquests àmbits és superior al del castellà tot i que els alumnes que paren castellà cada cop són més. Tenint en compte les entrevistes els qüestionaris i l'observació pròpia, es conclou que, respecte a les extraescolars, l'ús del català és inferior al que es fa dins la classe. Fora de l'horari lectiu i extraescolar, als passadissos i al pati és on el català té una presència més baixa. No obstant, el percentatge d'usos lingüístics en aquests àmbits es manté per sobre del 70% a favor del català. Tan sols hi ha una dada on el percentatge del català s'afebleix, es tracta, tal com hem vist anteriorment, la que indica el consum de contingut digital en català. Es determina que el castellà és molt més usat que el català, tan sols un 8% de l'alumnat consumeix material digital amb català, la resta és majoritàriament consum en castellà, tot i que es destaca l'ús d'altres llengües amb un 22,8%.

Entorn les ideologies lingüístiques, s'observa que la majoria de l'alumnat considera que el català és molt present al seu dia a dia. A l'hora de reconèixer si el català és una llengua minoritzada un 67,9% afirma que ho és. Es considera que l'alumnat és conscient que hi ha una pèrdua entorn els usos del català; tot i això, més d'un 80% dels alumnes manifesten que faran servir el català en un futur. Entenem que un sector dels alumnes veuen el català com una llengua que es perd i que s'ha de preservar, però també hi ha un important sector que creu que no és així. A l'Institut Jaume Vicens Vives s'han detectat conflictes lingüístics, per part de grups castellanoparlants que refusen el català perquè associen la llengua directament amb política. A les respostes de caràcter obert

podem observar actituds de menyspreu d'aquest tipus. No obstant, es detecten també respostes d'alumnes que manifesten la seva voluntat de lluitar per la parla catalana més enllà de l'escola, insisteixen en el fet que si no es proposen mesures el català cada vegada es parlarà menys.

L'estudi s'adscriu a la situació demogràfica prèvia a l'anàlisi, detectem un índex d'immigració provinent sobretot de Sud-Amèrica. La situació lingüística s'ha vist afectada per les onades migratòries dels últims anys, però hi ha un altra realitat lingüística que s'ha de tenir en compte. Al barri de l'Est, Font de la pólvora i Vilaroja hi ha gran part de l'alumnat, són alumnes que tenen una realitat lingüística castellanoparlant molt ferma. Això provoca que tinguin un rebuig de l'ús de català fora de l'aula, tal com diu l'Alba, "l'utilitzen només quan és estrictament necessari".

Es conclou, doncs, que l'Institut Jaume Vicens Vives és un centre amb una clara abundància del català dins les aules, comprovem que el català és, de ple, la llengua vehicular del centre, també la que abunda a la retolació del centre. Pel que fa als espais socials detectem una presència important del català, però també un auge de la parla castellana per part d'alumnes que provenen de famílies catalanoparlants. Aquest fet s'atribueix al fet que el contingut digital que consumeixen els alumnes és majoritàriament en castellà i al fet que, la majoria de converses d'aquests giren entorn la temàtica del contingut digital.

3.2 Institut Santa Eugènia

3.2.1 L'institut

L'Institut Santa Eugènia de Girona és un centre públic que ofereix Educació Secundària Obligatòria (ESO), Batxillerat i cicles formatius de grau mitjà i de grau superior. La creació de l'institut és fruit de la fusió de l'Extensió de Batxillerat Dalmau Carles i de l'Escola de Formació Professional de Sant Narcís l'any 1997. Actualment, és un gran centre escolar que compta amb 1100 alumnes i 110 membres del professorat.

3.2.2 Situació geogràfica

L'institut està situat entre tres sectors: Sant Narcís, Can Gibert del Pla i Santa Eugènia. El primer pertany al barri de l'Eixample i els dos últims al barri Santa Eugènia. Aquests barris presenten unes característiques comunes que a continuació s'exposaran

amb detall. En aquests, com podem comprovar al següent requadre, hi ha una elevada presència de població d'origen estranger.

	Població Total (2021)	Població Estrangera (2021)	% població estrangera respecte a cada barri	% població estrangera respecte al total poblacional	% població estrangera respecte al total de població estrangera
Eixample	44.830	11.092	24,74	10,80	42,35
Santa Eugènia	17.584	7532	42,83	7,33	28,76
Font: Elaboració pròpia a partir de dades UMAT					

L'eixample és un dels barris on més població es concentra, les dades que es presenten indiquen que un 24,74% és població immigrant. Gairebé la meitat (42,35%) de la immigració total que hi ha a Girona es concentra en aquest barri. A conseqüència d'aquesta característica a l'Institut hi ha un alt índex d'escolarització d'alumnat nouvingut. La majoria de famílies són obreres, una gran part d'origen immigrant, però també autòcton com es detalla al PEC (p.24). Els barris que envolten l'Institut es caracteritzen per una gran activitat social més enllà dels centres educatius. Hi ha associacions per a infants i joves associacions de veïns, institucions religioses... també hi ha diversos centres públics com una biblioteca, dos centres cívics, una piscina municipal entre d'altres...

3.2.3 El projecte educatiu

El projecte educatiu de l'Institut Santa Eugènia es basa en els principis pedagògics, l'organització del centre i en el projecte lingüístic. Com s'ha esmentat a l'anterior apartat aquest institut no només acull l'ESO i el Batxillerat, també s'hi imparteixen Cicles Formatius, fet que provoca una major densitat d'alumnes i uns objectius específics per a cada etapa. Com a finalitats generals el PEC els compren així "acollir, incloure, orientar i formar a tot l'alumnat" (p.6)

L'estudi se centra en el període de l'ESO així que aquest apartat i el següent es basaran en aquest àmbit. Els objectius específics per aquesta fase es constitueixen sota la voluntat de garantir un desenvolupament personal i social sòlid amb l'objectiu que assegurí la formació necessària per a la continuïtat dels estudis superiors de l'alumnat. Cal dir que el centre s'inclina per a un pla basat en el concepte de centre obert, tolerant i inclusiu que vetlla per la igualtat d'oportunitat dels seus alumnes. Entre els valors del centre en destaquem els següents "Confiança i compromís, creativitat, cooperació, innovació i emprenedoria, treball en equip, esforç i disciplina" entre d'altres...

3.2.4 El projecte lingüístic

El Projecte Lingüístic (PLC) de l'INS Santa Eugènia s'aprova el desembre del 2000, en aquell moment el context lingüístic era diferent de l'actual, per això elaboren un nou projecte al qual anomenen Projecte Educatiu Plurilingüe. El seu objectiu principal és que l'alumnat assoleixi un bon nivell de la llengua catalana i castellana i que compregui i se sàpiga comunicar en les llengües estrangeres. L'alumnat és molt divers, és un centre multicultural i plurilingüístic, hi ha més de vint-i-dues llengües maternes diferents. El català és la llengua vehicular del centre, una eina de cohesió, integració i convivència tal com s'anomena al Projecte lingüístic (p.25). La realitat lingüística resulta complexa i en el projecte lingüístic es desenvolupen mesures per aquesta situació, el català és en un primer moment la llengua vehicular del centre, però molts cops el centre és conscient que l'ús de la llengua catalana no va més enllà de les aules. L'institut és un cas excepcional respecte al conjunt de la ciutat a causa de la quantitat de llengües diferents que s'hi parlen, el centre manifesta que cal visibilitzar i valorar la riquesa lingüística que representa tenir tantes llengües maternes a l'institut, tot i que assegura que es té present que la llengua vehicular és el català. El departament de català se n'encarrega que hi hagi una normalitat lingüística tot i que sovint els resulta difícil. El centre compta amb l'aula d'acollida, que ofereix un seguiment individualitzat i intensiu per als alumnes nous, garanteix la inclusió de l'alumnat al centre i un apropament a la llengua catalana per tal que si habituin al més aviat possible.

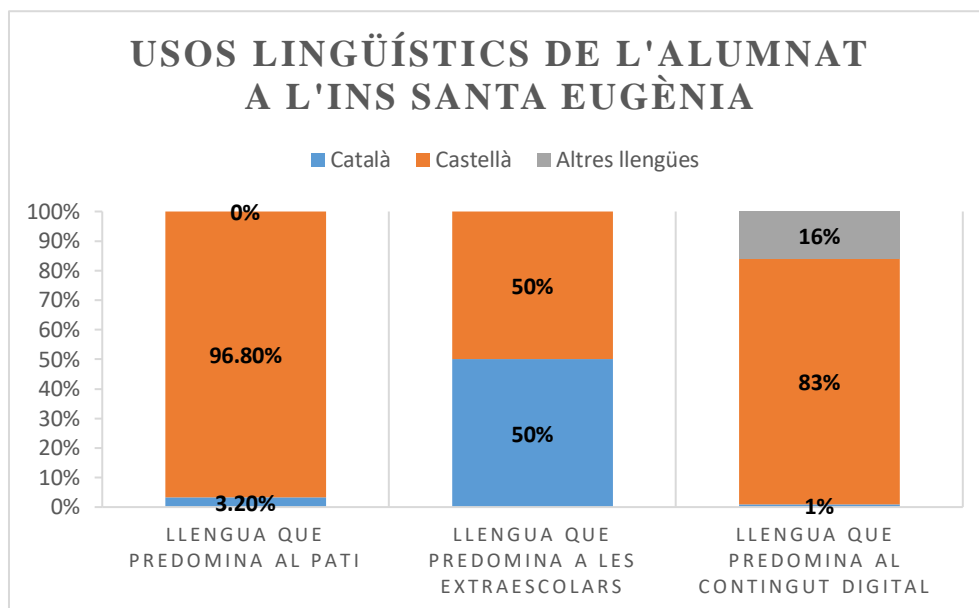
3.2.5 Els resultats

En aquest apartat es seguirà el mateix esquema que l'apartat 3.1.5 (els resultats de l'INS Jaume Vicens Vives). En primer lloc, analitzarem les respostes del qüestionari

adreçat als alumnes. L'índex de participació dels alumnes a l'Institut Santa Eugènia ha estat del 100%, 93 alumnes de quart d'ESO han respost el qüestionari.

En referència a les preguntes biogràfiques, els alumnes que han nascut a Catalunya suposen un 73,4%, els altres percentatges es troben molt igualats tal com exposaré a continuació: Un 5,3% equival al percentatge d'alumnes que declaren que han nascut a la resta d'Espanya i un 5,3% a països asiàtics, en el mateix percentatge trobem els alumnes nascuts a Nord Amèrica, en menor quantitat (4,3%) hi ha els alumnes nascuts a Sud Amèrica, els percentatges restants corresponen a la suma dels països europeus, àrabs i africans. La segona pregunta correspon al lloc de naixement dels pares dels alumnes. El resultat és molt divers, en primer lloc, amb un 21,3% el percentatge més nombrós és el d'aquells alumnes que els seus pares han nascut a països sud-africans. En segon lloc, un 18,1% representa el nombre d'alumnes que els seus pares han nascut a països nord-africans, en tercer lloc, amb un 16% hi ha el percentatge de pares nascuts a Catalunya. Els segueixen percentatges tan diversos com: un 10,6% de pares nascuts a països sud-americans, un 9,6% de pares nascuts a la resta d'Espanya, un 7,4% nascuts a països nord-americans i, el 17% restant correspon a la suma dels pares nascuts a països asiàtics, països europeus i a altres països que no han estat mencionats al qüestionari.

A continuació observarem els usos lingüístics de l'alumnat. La llengua que parlen a casa; el percentatge més nombrós correspon al castellà (45,7%), el segon percentatge més nombrós correspon al d'altres llengües (29,8%). En menor quantitat hi ha l'alumnat que parla català (12,8%), seguidament hi ha els alumnes que parlen totes dues llengües (11,7%). En l'àmbit escolar, quan se'ls demana quina és la llengua que predomina a les converses del pati un 96,8% respon a favor del castellà, mentre que un 3,2% indica que és el català. Pel que fa als alumnes que cursen extraescolars, hi ha un 50% que manifesta que la llengua que utilitza en aquest àmbit és el català i un 50% que afirma que és el castellà. En referència a la llengua que predomina al consum de contingut digital, la major part dels alumnes responen que aquest contingut és amb castellà (83%), en menor quantitat responen que el contingut és amb altres llengües (16%), el català queda amb última posició amb tan sols un 1%.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del qüestionari dels alumnes.

Respecte a les ideologies lingüístiques dels alumnes, preguntem, en primer lloc, si creuen que el català és present al seu dia a dia. Un 7,4% opta per la resposta “molt present”, els percentatges de “bastant present” i “poc present” es troben igualats a la mateixa quantitat amb un 43,6%. En últim lloc, un 5,3% respon amb l’opció de “gens present”. A la següent qüestió se’ls pregunta si creuen que el català és una llengua minoritzada: un 75,3% creuen que sí i un 23,7% afirmen que no. A continuació se’ls demana si creuen que faran servir el català quan siguin grans, un 47,9% respon que no ho sap, un 39,4% afirma que sí, i un 12,8% manifesta que no. Finalment, se’ls pregunta si creuen que s’ha de defensar la presència del català a la cultura, més de la meitat, un 57,6% respon que si, un 29,3% declara que no ho sap i un 13% opta pel no. Quant a les preguntes de resposta oberta, la primera és sobre si creuen que és important mantenir el català dins la seva vida quotidiana; un 70,1% afirma que sí, un 16,8% que no i un 12,9% apunta que no ho sap. Pel que fa a la segona pregunta tal com s’ha esmentat anteriorment es comentarà amb les conclusions del resultat.

A l’Institut Santa Eugènia s’ha realitzat una entrevista de la coordinadora de català del centre. A la entrevista, ha exposat la situació lingüística del centre; es tracta d’una realitat lingüística molt diferent de la majoria d’instituts del voltant, fan tot el possible per tal de preservar el català com a llengua principal dins l’institut, però els resulta molt difícil, ja que assegura que la llengua amb la qual es comuniquen la majoria d’alumnes és el

castellà. Ens explica que recentment han impulsat un projecte per tal d'acabar amb els barbarismes recurrents dins els usos lingüístics dels joves i molt presents en els seus treballs acadèmics. Aquest fet els preocupà a l'inici de curs, l'equip docent es posaren d'acord per crear una iniciativa que posa el focus en el lèxic català i en el foment de la lectura. A través d'un grapat de rètols que il·lustren un total de 150 barbarismes i les seves corresponents correccions als passadissos han fet el primer pas per conscienciar els joves sobre l'ús correcte de la llengua catalana. A més, el passat 22 d'abril van convocar un concurs de barbarismes on tot l'alumnat hi podia participar. La coordinadora, exposa que tenen la intenció d'estendre el projecte per tal de fomentar la lectura entre els alumnes, estan preparant un projecte que consistirà en la visita anual d'un escriptor al centre.

Pel que fa a l'observació de camp realitzada en aquest centre, ens dona una resposta molt acord amb les respostes del qüestionari contestat per l'alumnat. Als passadissos la majoria de l'alumnat es comunica amb castellà i resulta estrany que dos alumnes mantinguin una conversa amb català entre ells. S'ha observat que per a dirigir-se a professors o membres de l'equip docent un percentatge més alt d'alumnes fan servir la llengua catalana. A la cantina i als espais d'esbarjo s'observa un gran percentatge de parla castellana enfront de la parla catalana, que resulta, gairebé inexistent.

3.2.6 Conclusió dels resultats

En aquest apartat se sintetitzaran les conclusions que s'han obtingut de la recerca de l'Institut Santa Eugènia. Com s'ha explicat anteriorment, d'una banda, es tindran en compte els tres eixos de la investigació: el qüestionari, les entrevistes i l'observació del camp. I, d'altra banda s'analitzaran els àmbits lingüístics de la recerca: la informació demogràfica de l'alumnat, els usos lingüístics i les ideologies lingüístiques.

Pel que fa a les dades biogràfiques observem que la majoria d'alumnes són nascuts a Catalunya, tot i que hi ha una gran varietat de percentatges menors d'alumnes nascuts fora del territori català: resta d'Espanya, països europeus països asiàtics països sud-americans, països africans... Pel que fa al lloc de naixement dels pares observem que tan sols un 16% són nascuts a Catalunya. El percentatge més nombrós és el de pares nascuts a països africans (21,3%), a continuació els pares de països asiàtics (18,1%), seguidament el de pares nascuts a països sud-americans (10,6%) entre d'altres... Considerem que hi ha una varietat de nacionalitats important entre els alumnes, tot i que el percentatge d'alumnes nascuts a Catalunya és majoritari. No obstant això, pel que fa a la nacionalitat

dels pares hi ha molta diversitat de països i cultures diferents aquest fet es relaciona directament amb les onades migratòries de les últimes dècades.

Amb relació als usos lingüístics, dividirem els resultats en tres entorns diferents: a casa, a classe, i, principalment, en els usos dins l'institut, però fora de l'àmbit acadèmic (pati, passadissos i extraescolars).

Respecte al nucli familiar, el nombre d'alumnes catalanoparlants inicials és tan sols del 12,8% mentre que el de castellanoparlants és del 45,7%. Pel que fa als alumnes que són bilingües inicials, és a dir, els que parlen català i castellà a casa, suposen un 11,7%. Observem doncs que el castellà és la llengua materna de gairebé la meitat d'alumnes d'aquest centre. Cal destacar la dada que indica un 29,8% d'alumnes que a casa parlen altres llengües, recordem que en aquest centre hi ha vint-i-dues llengües maternes diferents. Pel que fa als resultats de la llengua que parlen amb els seus amics fora de l'institut l'ús lingüístic suposa el 72,3% en castellà. Tan sols un 3,2% d'alumnes s'hi comuniquen amb català. Constatem, doncs, que la majoria d'amistats que tenen els alumnes fora del centre són castellanoparlants, si més no, s'hi comuniquen amb castellà. No obstant, més d'un 20% d'alumnes afirma que fora del centre parla tant català com castellà.

Si ens situem en l'àmbit escolar i acadèmic veurem que la llengua vehicular dins les aules és, en teoria, la llengua catalana. El percentatge de la llengua amb la qual es dirigeixen al professor és d'un 72,3% a favor del català. Observem amb els qüestionaris i sobretot a través de l'entrevista amb la coordinadora del departament de català del centre que no sempre és possible utilitzar la llengua catalana com a llengua d'ús dins les aules. Hi ha molts alumnes que són castellanoparlants i que els costa molt parlar el català. En conseqüència, a les aules parlen castellà entre ells i en algunes ocasions per dirigir-se al professor.

Pel que fa als usos lingüístics fora de les aules, la recerca s'ha centrat en tres espais del centre: el pati, els passadissos i a les extraescolars. Al pati i als passadissos, tal com s'ha comprovat a l'apartat anterior predomina la llengua castellana amb un 96,8%. Aquesta dada es confirma amb l'observació de camp, on pràcticament no es va visualitzar cap conversa amb català en aquests espais. Fora de l'horari lectiu i extraescolar, als passadissos i al pati és on el català té una presència més baixa. Tenint en compte les entrevistes els qüestionaris i l'observació pròpia, es conclou que, respecte a les

extraescolars, l'ús del català és molt inferior al que hi ha dins la classe. S'observa que el percentatge de català augmenta quan se'ls pregunta per quina llengua parla el responsable de l'activitat, però descendeix quan es tracta de quina llengua parlen ells a l'activitat, que acaba sent d'un 73,3% a favor del castellà. Pel que fa al consum de contingut digital es conclou que el castellà és molt més usat que el català, tan sols un 1,1% de l'alumnat consumeix material digital amb català, la resta és majoritàriament consum en castellà (83%), destacant l'ús d'altres llengües amb un 16%.

En referència a les ideologies lingüístiques, s'observa que la majoria de l'alumnat considera que el català és poc present al seu dia a dia. No obstant això, a l'hora de reconèixer si el català és una llengua minoritzada un 75,3% afirma que ho és. Es considera que l'alumnat és conscient que hi ha una pèrdua entorn els usos del català. Gairebé un 40% dels alumnes manifesten que faran servir el català en un futur, és molt gran el percentatge que diuen que no o els que no ho saben. Entenem que un sector dels alumnes veuen el català com una llengua que es perd i que s'ha de preservar, però no adopten cap mesura entorn d'aquest fet. A l'Institut Santa Eugènia s'han detectat moltes indiferències al voltant de les preguntes, al mateix temps s'ha detectat un gran multilingüisme, on totes les llengües hi tenen cabuda, no s'han detectat conflictes lingüístics entorn les ideologies. A les respostes obertes es detecta una part important de l'alumnat que manifesta que el català s'ha de mantenir perquè es pot perdre, però afirmen que amb la realitat lingüística del centre els resulta complicat, ja que "...és més còmode parlar amb castellà"⁹. Al mateix temps hi ha una part d'alumnes que donen a conèixer la seva voluntat per preservar el català. La realitat lingüística del centre és complicada però en general consideren que el català és important i que "s'ha de parlar més".

L'estudi s'adscriu a la situació demogràfica prèvia a l'anàlisi, detectem un índex d'immigració provinent sobretot de l'Àfrica. La situació lingüística s'ha vist afectada per aquestes onades migratòries de les últimes dècades. Al centre hi ha molts alumnes que no tenen per llengua materna ni el català ni el castellà, per a la majoria el castellà és la llengua social. Això provoca que el català més enllà de les aules sigui gairebé inexistent. El centre se situa en un barri en un alt índex d'immigració i aquest fet determina clarament els resultats de l'enquesta.

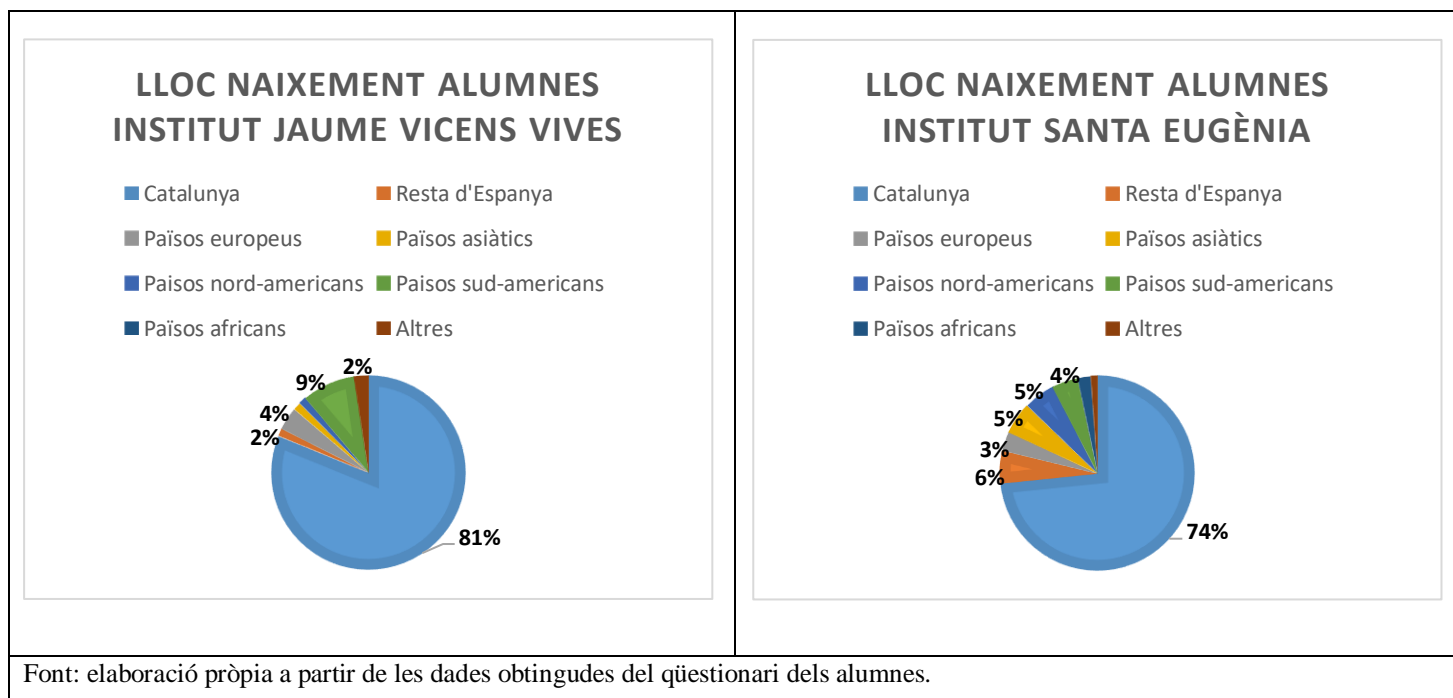
⁹ resposta d'un alumne al qüestionari alumnat Institut Santa Eugènia (pregunta 20)

En conclusió, l'Institut Santa Eugènia és un centre amb una realitat lingüística molt complexa, s'observa que el català és la llengua vehicular del centre, parlada per la majoria de professors i llengua de comunicació entre els alumnes i els professors en termes generals. Pel que fa als espais socials detectem una nul·la presència de la llengua catalana, la majoria dels usos lingüístics socials es produeixen amb llengua castellana.

Els alumnes tenen diferents ideologies lingüístiques, però en cap d'elles hi entra el rebuig del català, es constata que l'alumnat ha utilitzat al barri la llengua castellana com a llengua social i així ha quedat als espais socials de l'institut.

4. Comparació dels casos

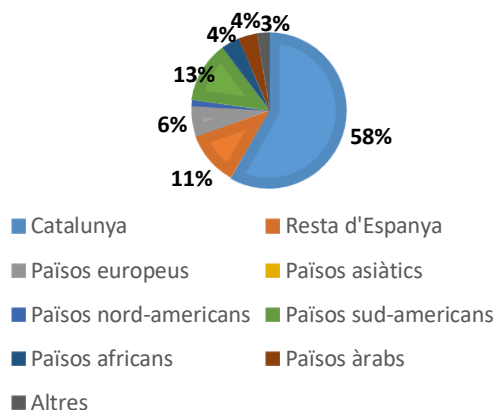
En aquest apartat es compararan els resultats principals dels dos instituts. En primer lloc, ens centrarem en les dades biogràfiques dels alumnes i de les seves famílies.

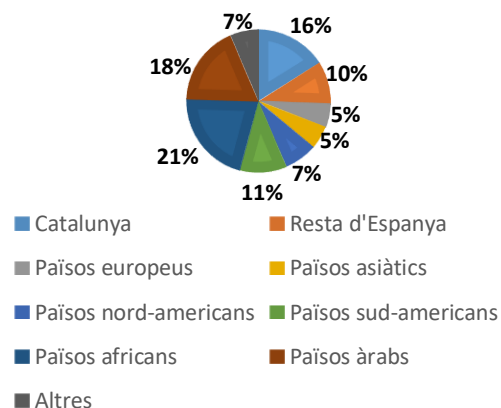
Si observem el gràfic del lloc de naixement dels alumnes, podem observar que a l'Institut Santa Eugènia hi ha més alumnes procedents de fora Catalunya. Hi ha una diversitat de nacionalitats notable. A l'Institut Vicens Vives hi destaca el percentatge

d'alumnes que provenen de Sud Amèrica, tot i que la gran majoria d'alumnes han nascut a Catalunya.

LLOC NAIXEMENT PARES INSTITUT JAUME VICENS VIVES

LLOC NAIXEMENT PARES INSTITUT SANTA EUGÈNIA

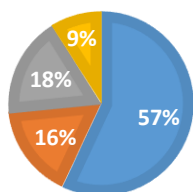
Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del qüestionari dels alumnes.

Al següent gràfic veiem el lloc de naixement dels pares dels alumnes. Si comparem els dos gràfics s'aprecia la diferència que hi ha en els resultat. D'una banda, a l'Institut Jaume Vicens Vives observem que més de la meitat dels alumnes afirmen que els seus pares són catalans, hi ha un fet que cal tenir en compte: hi ha un 11% de pares que han nascuts a Espanya però fora de Catalunya, i un 13% de pares provinents de Sud Amèrica, per tant determinem que un 24% dels alumnes tenen pares de primera parla castellana o hispànica. D'altra banda, l'Institut Santa Eugènia destaca per la seva diversitat d'origens. Observem, doncs, que a l'Institut Jaume Vicens Vives hi ha un índex de famílies catalanoparlants més altes ja que més de la meitat de progenitors són nascuts a Catalunya. Per contra, a l'Institut Santa Eugènia tenim una multitud de nacionalitats i la gran majoria d'alumnes són fills d'immigrants.

A continuació s'observaran els usos lingüístics on s'ha centrat la recerca.

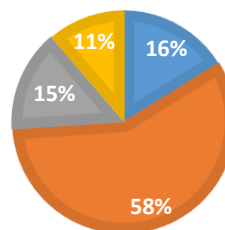
LLENGUA D'ÚS AL NUCLI FAMILIAR DELS ALUMNES DE L'INSTITUT JAUME VICENS VIVES

■ Català ■ Castellà ■ Català i castellà ■ Altres

LLENGUA D'ÚS AL NUCLI FAMILIAR DELS ALUMNES DE L'INSTITUT SANTA EUGÈNIA

■ Català ■ Castellà ■ Català i castellà ■ Altres

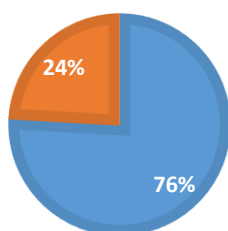

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del qüestionari dels alumnes.

En referència a les llengües que usen els alumnes en l'àmbit familiar hi ha una principal diferència entre aquests dos objectes d'estudi. L'Institut Vicens Vives té com a llengua majoritària el català i el Santa Eugènia el castellà. Gairebé amb els mateixos percentatges però intercanviats pel que fa la llengua més parlada.

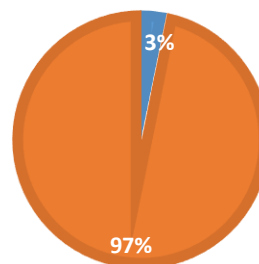
LLENGUA D'ÚS AL PATI INSTITUT JAUME VICENS VIVES

■ Català ■ Castellà ■ Altres llengües

LLENGUA D'ÚS AL PATI INSTITUT SANTA EUGÈNIA

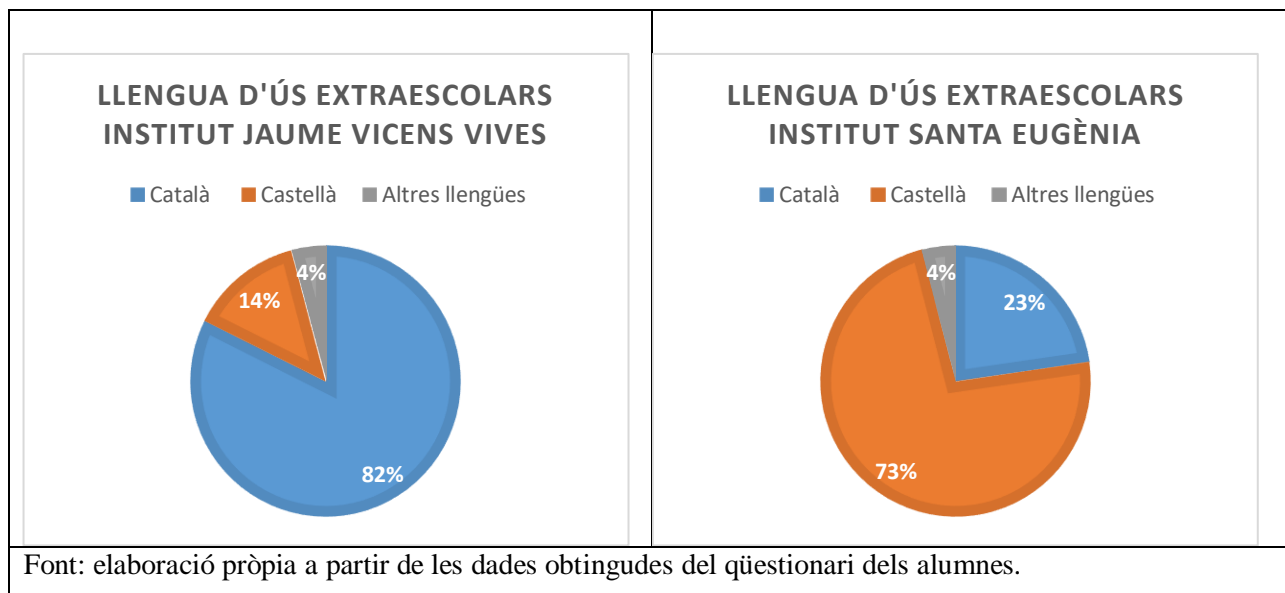
■ Català ■ Castellà ■ Altres llengües

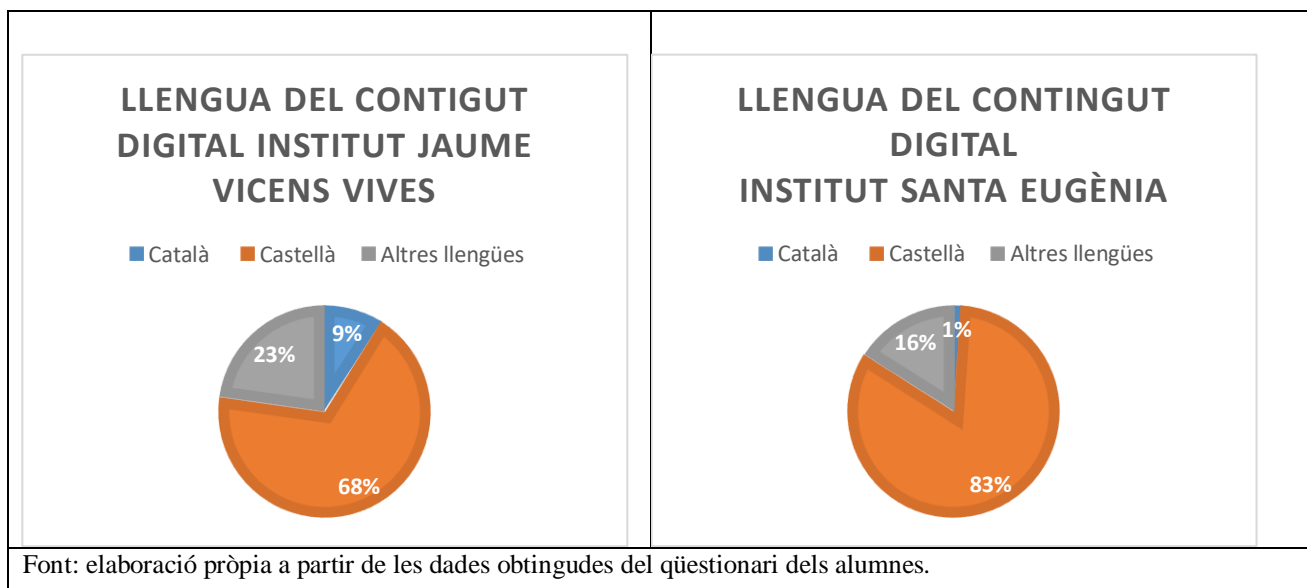
Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del qüestionari dels alumnes.

Pel que fa la llengua que predomina a les converses del pati, s'aprecia una notòria diferència: al Santa Eugènia pràcticament tots els alumnes parlen castellà mentre que al Vives queda més repartit entre les dues llengües però la majoritària és el català.

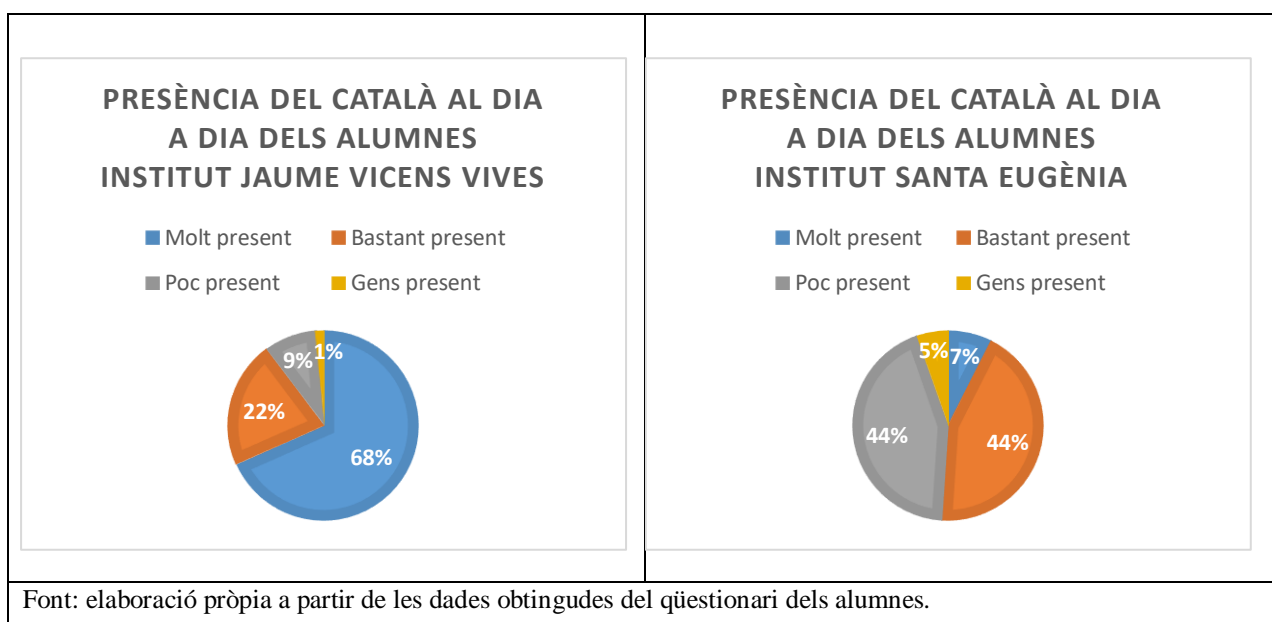
Com s'ha vist anteriorment, la llengua majoritària de l'Institut Santa Eugènia és el castellà, i la del Jaume Vicens Vives el català. Aquest fet queda reflectit en les respostes entorn a l'ús lingüístic a les extraescolars.

Seguidament, pararem esment a la llengua del contingut digital que consumeixen els alumnes. Aquest factor és el més semblant entre els dos instituts, la majoria d'alumnes d'ambdós consumeixen el contingut amb castellà. Veiem però, un percentatge molt més alt de consum amb català a l'Institut Jaume Vicens Vives.

Tot seguit es comentarà la presència del català al dia a dia dels alumnes.

D'acord amb el gràfic, hi ha una varietat notable pel que fa a les opinions lingüístiques entorn de la presència del català. A l'Institut Jaume Vicens Vives s'observa que la gran majoria considera que hi és molt present, s'ha de tenir en compte que aquesta qüestió és general i que, per tant, no només engloba el context escolar. El 90% dels alumnes considera que el català al seu dia a dia és o "molt present" o "bastant present". En canvi, A l'Institut Santa Eugènia la suma dels percentatges "poc present" o "gens present" resulta ser gairebé la meitat dels alumnes. Es troben igualats els percentatges d'alumnes que creuen que el català és present al seu dia a dia i els alumnes que creuen que no.

A les preguntes de resposta oberta els alumnes han pogut manifestar la seva opinió entorn l'ús de la llengua catalana, a continuació s'observaran algunes de les seves respostes.

La primera pregunta se'ls planteja si creuen que és important mantenir l'ús del català dins la nostra vida quotidiana i el perquè. D'una banda, a l'Institut Jaume Vicens Vives, la majoria de respostes es pronuncien a favor del sí (70,9%). Aquestes són justificades en major part, per arguments a favor de la preservació de la llengua, mencions a la història, a l'enriquiment del bilingüisme... No obstant això, per part d'un sector molt

minoritari (9,1%), s'observen respostes contundents en contra, alumnes que declaren que el català no és útil, i que no té futur. D'altra banda, a l'Institut Santa Eugènia, s'observa que els percentatges dels que defensen que sí i el que defensen que no estan més igualats. Destaca al mateix temps, un sector d'alumnes que es declara indiferent. Els que responen que sí, argumenten la resposta entorn a la preservació de la llengua i la por envers la pèrdua d'aquesta. Els alumnes que manifesten que no troben necessari mantenir la llengua al dia a dia fa afirmacions més o menys coherents entorn al fet que no és obligatori parlar el català o que al seu dia a dia té més pes el castellà, són respostes de caràcter molt personal però no tan contundents com al primer centre. En conclusió, en termes generals, l'alumnat és conscient que s'ha de preservar la llengua i que l'ús del català va en declivi, la majoria aporten respostes on declaren que és important preservar-la i que no es perdi. Paral·lelament a l'Institut Santa Eugènia s'observa un sector destacat que es declara indiferent i a l'Institut Vicens Vives una petita part de l'alumnat rebutja la presència del català argumentant que el castellà té molta més utilitat.

Pel que fa a la segona qüestió, se'ls demana que proposin mesures per tal que el català continuï sent una llengua viva més enllà de l'àmbit acadèmic. Als dos instituts s'obtenen respostes semblants malgrat a l'Institut Santa Eugènia hi continua havent un sector notable d'alumnes que és mostra indiferent. Tot seguit sintetitzarem les idees que més es repeteixen en les respostes. La proposta més sostinguda per part dels joves és l'increment de contingut audiovisual amb català, exposen que passen la major part del dia fent-ne ús, manifesten la necessitat d'un contingut de qualitat no només en l'àmbit de l'entreteniment per a joves sinó també per a infants, ja que veuen que els infants creixen amb contingut televisiu amb castellà. La segona resposta més considerada és la d'augmentar l'ús de la llengua, no només a nivell acadèmic, sinó a nivell social, molts s'hi inclouen i reconeixen que podrien utilitzar el català en més espais. La tercera afirmació que fan molts alumnes és la de regular l'aprenentatge de la llengua en els immigrants. Exposen que s'hauria de dur a terme un programa més estricte adreçat a la població que prové d'altres països, manifesten que molts aprenen el castellà i no fan l'esforç d'aprendre el català. Al mateix temps, apelen que aquest fet és responsabilitat dels comerços i de la població en general, afirmen que s'hauria de vetllar per la comunicació social en català per tal que aquestes persones s'integrin a la *llengua pròpia* de Catalunya.

Les preguntes de resposta oberta han fet que s'obtingui una visió general de les ideologies lingüístiques dels alumnes entorn les qüestions plantejades. Com s'ha pogut comprovar, han sortit idees interessants i s'ha pogut constatar que en aquest àmbit els alumnes dels dos centres comparteixen opinions i propostes.

5. Propostes d'actuació

Tal com s'ha demostrat en els capítols anteriors, l'Institut Santa Eugènia i l'Institut Jaume Vicens Vives es troben en estats diferents pel que fa a la situació sociolingüística del centre, és per aquest motiu que aquest apartat el formularem tenint en compte les dues realitats lingüístiques. El principal problema que s'ha detectat, comú en els dos centres, és una desigualtat en l'ús de les dues llengües oficials. Aquesta desigualtat es manifesta sobretot en els àmbits on hem centrat l'estudi que esdevenen bàsicament els espais socials i d'oci.

Per a dur a terme les propostes ens hem basat en els estudis següents: Galindo (2006 i 2008), Le Bihan (2014), Vallcorba (2009). Tanmateix, també s'han aportat idees i propostes pròpies derivades de l'observació i la conclusió entorn els resultats del treball.

Tenint en compte que un dels objectius es basa a proposar actuacions perquè la llengua catalana estigui normalitzada dins dels dos instituts, les actuacions han de ser progressives i assumibles. Han de ser coherents amb la realitat sociolingüística dels centres, han de ser assumibles perquè puguin donar resultats i progressives perquè s'avanci de manera gradual cap a l'objectiu lingüístic. S'han dividit les propostes en dos eixos d'actuació: l'actuació dels instituts com a institucions educatives, l'actuació dels alumnes i l'actuació d'un òrgan polític superior com podria ser l'Ajuntament de Girona.

5.1 Actuació dels instituts

a) Implicar a tota la comunitat educativa

Per normalitzar la situació de la llengua catalana a l'institut és necessari que es treballi des dels majors eixos possibles. És per això que és essencial la implicació de tota la comunitat educativa (professors, monitors, AMPA, alumnes, famílies...). Com que la llengua és cosa de tots, la comunitat s'ha de comprometre en la defensa i la protecció del català. En un element tan universal com la llengua és necessari que també s'hi impliqui la societat, l'institut ha de comptar amb el suport d'entitats gironines que defensin la

llengua catalana i els seus parlants. Per tant, la primera proposta que s'ofereix és participar en campanyes que promoguin la llengua catalana, campanyes com Plataforma per la Llengua o la Coordinadora d'Associacions per la Llengua catalana (CAL).

És necessari la implicació dels alumnes i del professorat, cal que tothom actuï amb un mateix objectiu i de la mateixa manera. Resulta imprescindible que totes les converses dins el centre siguin amb català; els professors amb els alumnes, els alumnes entre ells i els professors amb els altres professors.

D'aquesta manera, aquesta proposta es basa en les següents afirmacions. Utilitzant el català amb tots els membres del centre i en tots els espais lectius i no lectius. Aprofitant la tecnologia com a eina i recolzar-se en els recursos i les eines en llengua catalana per a l'ensenyament. També s'hauria d'introduir el català de forma indirecta, en les pel·lícules o documentals que es mirin a l'aula o en els jocs de taula de les cantines. Així com assegurar la presència d'una varietat de llibres de lectura en català.

- b) Actualitzar la política lingüística escolar amb coherència i adequació amb les noves realitats lingüístiques dels centres

El Projecte Lingüístic Educatiu (PLC) és el document oficial que recull els aspectes entorn l'ensenyament i l'ús de les llengües dins dels centres educatius. És important que aquest document s'adeqüi a les necessitats lingüístiques del centre. Resulta imprescindible especificar l'ús del català en tots els contextos escolars i implicar no només a l'equip docent sinó a tota la comunitat educativa perquè l'apliqui. Així doncs, és necessari renovar el Projecte cada dos anys com a mínim, i ha d'incloure uns objectius i unes accions específiques i assequibles que garanteixin la salvaguarda del català de manera progressiva.

- c) Creant una comissió per a la igualtat lingüística

Es considera apropiat a més, la creació d'una comissió escolar que vetlli per la igualtat lingüística i que supervisi els objectius proposats al PLC. La comissió pot ser un suport per al centre a l'hora de controlar els usos i actituds lingüístics, no només dels alumnes sinó també dels docents. S'encarregaria també de planificar actuacions concretes i avaluacions per tal de garantir la normalitat lingüística del centre i la promoció del català.

- d) Continuar participant en projectes i programes encarats al català

Resulta molt adequat, a més, incidir en els usos de la llengua, en les actituds i les ideologies lingüístiques dels joves del centre. A partir de projectes com el concurs de barbarismes cal promoure el català per normalitzar la llengua i sigui utilitzada per tots els alumnes.

Tanmateix, s'ha de vetllar per la diversitat lingüística, ja que esdevé una riquesa cultural que cal mantenir i cuidar. Així doncs, consisteix a animar a la comunitat educativa a incorporar projectes, activitats i programes que trobaran fàcilment a la web del Departament d'Ensenyament, a l'apartat dedicat a la immersió lingüística. Al mateix temps, es pot organitzar una iniciativa que consisteixi en la dinamització d'activitats per part dels alumnes més grans del centre a l'hora del pati. La iniciativa podria tenir l'objectiu de promoure el català mitjançant activitats més lúdiques i alhora serviria per donar exemple als alumnes més joves.

5.2 Actuació dels alumnes

- a) Donar veu als alumnes perquè impulsin petits projectes per normalitzar la llengua catalana a tots els espais dels instituts

Resulta important que els alumnes prenguin iniciativa i protagonisme davant la situació lingüística actual. Es proposa que els alumnes siguin partícips de crear idees i projectes que assegurin la normalitat de la llengua catalana al centre educatiu. Des del centre se'ls podria oferir un espai per a debatre i acordar propostes per tal de vetllar per l'ús del català.

5.3 Actuació des de l'Ajuntament de Girona

- a) Sensibilitzar i conscienciar lingüísticament a totes les comunitats educatives

S'ha comprovat que existeixen múltiples prejudicis al voltant de la llengua catalana, i l'actitud davant de propostes que n'incentiven l'ús, s'ha determinat que calia tenir en compte aquest aspecte. La sensibilització de tota la comunitat educativa (professors, alumnes, famílies, monitors...) és essencial per treballar les ideologies lingüístiques dins del centre. Les ideologies neutres i negatives envers el català han d'esdevenir positives per una normalització lingüística completa. Es proposa la creació d'un projecte a nivell municipal que abraci a tots els centres educatius de la ciutat. El projecte es podria basar en xerrades de sensibilització i conscienciació adreçades al professorat i als alumnes, organitzar ponències entorn els prejudicis lingüístics cap a les llengües minoritàries, que l'alumnat sigui conscient de la situació lingüística actual, no només en l'àmbit del centre sinó també a escala de Catalunya. Fora bo organitzar, al

mateix temps, xerrades dirigides a les famílies dels alumnes per tal que tingui més repercussió.

b) Donar prestigi a la llengua catalana

Si s'observen els resultats en referència a les ideologies lingüístiques del centre, sobretot en el cas de l'institut Santa Eugènia, es pot concloure que el català no és considerada una llengua de prestigi. Molts dels alumnes entenen el català com una llengua imposada pel sistema educatiu. És vital deixar enrere aquest pensament carregat de prejudicis lingüístics i treballar per donar més prestigi a la llengua catalana. Es podria organitzar una jornada de reflexió dirigida als alumnes dels instituts, on hi hagi un convidat que sigui un personatge conegut i que parli amb català. Per exemple, en el món de l'esport, podria venir un jugador de futbol del Girona a explicar-los el seu recorregut, la seva professió, el seu dia a dia, tot això amb català per demostrar als alumnes que el català és una llengua que va més enllà de ser acadèmica.

c) Fer una crida a tota la comunitat ciutadana

L'Ajuntament té el poder d'impulsar projectes que arribin a tota la població, és per això que caldria fer un programa de sensibilització més enllà dels centres educatius. Un projecte que es basi a conscienciar a la població de la situació lingüística actual i intentar vetllar perquè el català sigui una llengua d'ús normalitzada a tots els àmbits de la ciutat. A través de retolació als carrers de la ciutat o de xerrades en centres cívics es podria lluitar contra els prejudicis lingüístics que podrien estar afectant una part important de la població gironina. Al mateix temps, s'hauria de vetllar per l'oferta de cursos de la llengua catalana per a ciutadans nous a Catalunya. Popularitzar aquests cursos per tal que la població nouvinguda s'integri socialment i culturalment.

6. Conclusions generals

A continuació s'exposaran les conclusions principals del treball.

S'ha contextualitzat l'estudi en un marc teòric a partir dels següents cinc eixos: la relació entre la llengua i el poder, la situació actual de la llengua catalana a Catalunya i a Girona, l'ensenyament entorn la llengua i el context demogràfic gironí. S'ha fet èmfasi

en les ideologies lingüístiques i la relació que hi ha amb les actituds lingüístiques dels parlants. S'ha presentat la situació sociolingüística actual de Catalunya arran del bilingüisme al país i, del més recent, multilingüisme. S'ha repassat la trajectòria del català a l'escola tenint en compte la política escolar lingüística, simultàniament s'han tingut en compte l'evolució d'aquestes polítiques. S'ha dedicat una atenció especial en la situació envers les ideologies i els usos lingüístics de l'alumnat a l'ESO a escala del territori català. Per acabar, s'ha contextualitzat la situació sociodemogràfica de la ciutat de Girona per a introduir informació utilitzada durant l'anàlisi posterior.

S'ha observat la situació demogràfica dels barris dels instituts on s'ha dut a terme la recerca. S'han resumit i analitzat els projectes educatius i els projectes lingüístics dels dos centres educatius. S'ha descrit i examinat la situació sociolingüística de l'Institut Jaume Vicens Vives i l'Institut Santa Eugènia, prenent com a base els usos i les ideologies lingüístiques de l'alumnat i la política escolar lingüística.

A l'Institut Jaume Vicens Vives s'ha constatat que l'estat del català és estable, funciona molt bé com a llengua vehicular i té una continuïtat notable en els espais socials. En referència als usos lingüístics dels alumnes, s'ha vist que l'ús del català és majoritari en l'àmbit acadèmic, dins les aules, s'hi troba el percentatge més alt d'alumnes que parlen català. No obstant això, en espais com el pati o les extraescolars s'hi detecta també una forta presència de la llengua catalana. En menor percentatge, però continua significant més de la meitat dels alumnes els alumnes usen el català a casa o amb les seves amistats fora del centre. Pel que fa als usos a les xarxes o al contingut digital s'observa una decadència de la presència del català en contraposició del castellà, que hi és molt més present. Els alumnes que consumeixen contingut en català fomenten un percentatge molt menor respecte al gran percentatge d'alumnes que consumeixen contingut amb castellà o amb altres llengües. A través de les entrevistes, es constata que el català a mesura que entren les noves generacions es parla menys al pati, també s'observa que una part important d'alumnes catalanoparlants passen a parlar castellà per a usos informals amb companys castellanoparlants. En les ideologies lingüístiques de l'alumnat s'analitzen ideologies positives al voltant del català, alumnes que vetllen per la presència el català en usos socials, alumnes que afirmen que el català és una llengua minoritària i que s'han de prendre mesures. Tanmateix, tal com s'ha esmentat anteriorment, hi ha un grup d'alumnes que rebutgen el català i tenen actituds de menyspreu davant aquesta llengua amb la qual,

clarament, no s'identifiquen gens. Aquest fet, tal com exposa l'educadora social, comporta un conflicte lingüístic i ideològic al centre.

Pel que fa a l'Institut Santa Eugènia, s'ha conclòs que la situació del català és crítica, hi ha una desigualtat que es mostra en els usos lingüístics, dins les aules, però sobretot fora de les aules. El castellà i les llengües maternes dels alumnes són les llengües que utilitzen els alumnes en els contextos familiars. Amb els amics de fora del centre el percentatge més alt també és el del castellà. Partim d'un context on la majoria dels alumnes només utilitzen el català dins del centre. Dins les aules la llengua vehicular és el català tot i que sovint, només per part del professor. En els espais socials la gran majoria d'alumnes usen el castellà, i és estrany observar una conversa en català tant al pati com als passadissos. Pel que fa a la llengua del contingut digital, la llengua absoluta de consum és el castellà. Arran de la conversa amb la responsable del departament de català hem sabut que en els últims anys la situació lingüística del centre ha millorat gràcies als projectes que s'hi han dut a terme. En referència a les ideologies lingüístiques del centre, destaca el fet que la majoria d'opinions són neutres respecte a les idees que se'ls plantejava al qüestionari.

Per tal de millorar la situació del català als centres s'han proposat tres línies d'actuació, que han de garantir unes propostes concretes, assumibles i progressives. Les tres línies s'han dividit en els apartats següents: la línia d'actuació dels instituts, la línia d'actuació dels alumnes i la línia d'actuació de l'Ajuntament de Girona.

La línia d'actuació dels instituts consta de quatre propostes i les seves corresponents accions. S'ha dit que és necessari implicar a tota la comunitat educativa; renovar i actualitzar el projecte lingüístic del centre adequant-lo a la nova situació i realitat lingüística del centre, i crear una comissió que vetlli per la igualtat lingüística als instituts. També el fet de continuar participant en projectes que afavoreixin la normalització lingüística del centre, així com utilitzar la llengua catalana en tots els espais dels instituts, en els lectius i en els no lectius.

La línia d'actuació dels alumnes està format per una sola proposta. Aquesta es basa a fer partícips als alumnes per trobar solucions efectives entorn la situació lingüística i crear un espai on puguin dir la seva.

La tercera línia d'actuació és la que correspondria a l'Ajuntament de Girona. Com a òrgan polític de la ciutat la seva actuació es basaria en tres propostes. En primer lloc, es

proposa sensibilitzar a tota la comunitat educativa mitjançant xerrades de conscienciació lingüística. Seguidament, es detecta la necessitat de donar prestigi al català, organitzant activitats i projectes que ho facin possible. Per últim, es considera oportú estendre la conscienciació davant la situació lingüística a tota la comunitat ciutadana.

6. Bibliografia

- ARACIL, Lluís V. (1982). *Papers de sociolingüística*. Barcelona: Edicions la Magrana.
- ARENAS, Joaquim (1987). *Catalunya, escola i llengua*. Barcelona: La Llar del Llibre.
- ARENY, M. Dolors (2009). “Cap a una (re)construcció social de la realitat sociolingüística catalana, des de l’escola primària”. *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 20, p. 277-289.
- BOFARULL, M. (2017). *Estudi sociolingüístic al CEIP Mare de Déu dels Àngels de Tarragona*, Treball de fi Grau, Universitat Rovira i Virgili.
- BOIX, Emili; F. Xavier VILA (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Editorial Ariel.
- CONSELL SUPERIOR D’AVALUACIÓ DEL SISTEMA EDUCATIU (2022), *Anàlisi del context de l’alumnat de quart d’ESO. Curs 2020-2021*
<http://csda.gencat.cat/ca/arees-actuacio/publicacions/informes-avaluacio/30-analisi-context/>
- DEPARTAMENT D’ENSENYAMENT (2015). *La llengua a l’escola catalana. Un model d’èxit*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- (2020). *Anàlisi del context de l’alumnat de quart d’ESO. Curs 2020-2021*. Consell Superior d’Avaluació del Sistema Educatiu, Informes d’Avaluació, 30.
- (2021). *Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l’alumnat de 4t d’ESO a Catalunya 2006-2013-2021*. Consell Superior d’Avaluació del Sistema Educatiu, Informes d’Avaluació, 29.
- DEPARTAMENT DE CULTURA (2015). *Informe de política lingüística 2015*. Generalitat de Catalunya.
- FERRANDO, Antoni; Miquel NICOLÁS (2015). *Història de la llengua catalana. (Nova edició revisada i ampliada)*. Barcelona: Editorial UOC.
- GALINDO, Mireia (2005). “Les funcions discursives de l’alternança de codis als patis de les escoles de Catalunya”. *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 18, p. 249-272.
- LE BIHAN I RULLAN, Joan Pere (2014). *Estat nou? Escola nova! Propostes per salvar i estendre l’ús del català*. Barcelona: Edicions de 1984.

PUJOLAR, Joan; Isaac GONZÁLEZ; Anna FONT, Roger MARTÍNEZ (2010). *Llengua i joves. Usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana*. Barcelona: Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadana.

RIERA, Elvira (2011). “La intervenció en les competències, els usos, les ideologies: d’«El català, cosa de tots» a «El català, llengua comuna»”. *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 21, p. 155-167.

TRENCHS, Mireia; Alexandra MONNÉ (abril 2022). Ensenyament de llengües; educació multilingüe, Nius de suport. Congrés celebrat virtualment i acollit per la Universitat Pompeu Fabra.

VALLCORBA, Josep (2009). “La situació de la llengua als centres educatius: accions per consolidar-la i potenciar-la”. *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 20, p. 229-257.

VILA, F. Xavier; Mireia GALINDO (2009). “El sistema de conjunció en català en l’educació primària a Catalunya: impacte sobre els usos”. *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 20, p. 21-69.

TV3, Tot es mou (2021, Desembre) *El català en crisi a les aules: parlem amb docents i alumnes* (Vídeo) <https://www.youtube.com/watch?v=Wrlm2drPLw8>

Idescat, Dades. <https://www.idescat.cat/emex/?id=170792>

L’observatori, Ajuntament de Girona:

<https://terra.girona.cat/apps/observatori/indicadors/demografia/naturalesa-de-la-poblacio/poblacio-nascuda-a-lestranger/#municipi/Municipi%20per%20barris>

Jaume Vicens Vives, teatre <https://blocs.xtec.cat/jvvtteatre/sobre-linstitut/>

Serveis Territorials de Cultura a Girona:

https://llengua.gencat.cat/ca/direccio_general_politica_linguistica/territorials-DGPL/girona/

7. Annexes

7.1 Entrevista professors

OPINIÓ

- Com definiríeu la situació lingüística del centre?

USOS LINGÜÍSTICS

- Com utilitzeu les llengües, el català i el castellà, a l'hora de fer la classe?
- Quina llengua fan servir els escolars per parlar amb vosaltres? Canvia en funció de l'assignatura o el context escolar?
- Quan es tracta de textos escrits (exàmens, controls, etc.), quina llengua usen els escolars?

ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES

- Com reaccioneu davant l'absència de català a l'aula? Feu alguna cosa per potenciar-ne l'ús?
- Creieu que els alumnes catalanoparlants són objecte d'alguna pressió per part d'altres alumnes per no utilitzar el català? Heu detectat mai algun comportament en aquest sentit? (si és que sí, el podríeu descriure?) I en alumnes d'algun altre grup lingüístic minoritari?

LEGISLACIÓ LINGÜÍSTICA

- D'acord amb la legislació de l'ensenyament primari del'any 2009, la llengua catalana ha de ser "la llengua vehicular i d'aprenentatge al sistema educatiu". Com interpreteu aquesta llei? Creieu que tots els mestres l'apliquen de manera semblant?

AJUDA EXTERIOR

- Heu rebut mai cap criteri de la direcció del centre en relació amb l'ús de les llengües a l'escola? Se'n parla habitualment als claustres? Hi ha línies d'actuació en aquest sentit al centre? Si n'hi ha, creieu que són efectives? Per què?

7.2 Qüestionari alumnes

Preguntes de caràcter biogràfic

1. Lloc on vas néixer
 - Catalunya
 - Resta d'Espanya
 - Països europeus
 - Països asiàtics
 - Països nord-americans
 - Països sud-americans
 - Països àrabs
 - Altres
2. Lloc on van néixer els teus pares
 - Catalunya
 - Resta d'Espanya
 - Països europeus
 - Països asiàtics
 - Països nord-americans
 - Països sud-americans
 - Països àrabs
 - Altres

Usos lingüístics

3. Pensa en el teu nucli de convivència familiar. Amb quina llengua us comuniquen a casa?
 - Català
 - Castellà
 - Català i castellà
 - Altres
4. Amb quina llengua parles amb els teus amics?
 - Català
 - Castellà
 - Català i castellà
 - Altres

5. Situa't ara dins l'àmbit escolar. Quina llengua parles amb la majoria dels teus companys?
 - Català
 - Castellà
 - Català i castellà
 - Altres
6. Amb quina llengua et parlen a tu els teus companys?
 - Català
 - Castellà
 - Català i castellà
 - Altres llengües
7. Quin tant per cent creus que es parla català a la classe durant l'horari lectiu? (exceptuant les classes de llengua castellana i anglesa).
 - entre el 0% i el 20%
 - entre el 21% i el 40%
 - entre el 41% i el 60%
 - entre el 61% i el 80%
8. Amb quina llengua et dirigeixes al professor?
 - Català
 - Castellà
 - Altres llengües
9. La llengua amb la que s'imparteixen les classes és la mateixa que la que utilitza el professor per a usos més informals? (exceptuant les classes de llengües castellana i anglesa).
 - Sí
 - No
 - Canvia segons professor i/o assignatura
10. Situem-nos ara fora de les aules. Quina llengua predomina a les converses del pati?
 - Català
 - Castellà
 - Altres llengües
11. En quina llengua et dirigeixes als teus companys a l'hora del pati?
 - Català

- Castellà
 - Altres llengües
12. En quina llengua et parlen a tu els teus companys a l'hora del pati?
- Català
 - Castellà
 - Altres llengües
13. Parlem ara de les extraescolars. Quina llengua predomina a l'activitat?
- Català
 - Castellà
 - Altres llengües
 - No participo en cap extraescolar
14. Quina llengua parla el responsable de l'activitat?
- Català
 - Castellà
 - Altres llengües
 - No participo en cap extraescolar
15. Quina llengua predomina al contingut digital que consumeixes? (Televisió, sèries, música, xarxes socials, videojocs...).
- Català
 - Castellà
 - Altres llengües

Ideologies lingüístiques

16. Continuem amb unes preguntes d'opinió personal. Creus que el català és present al teu dia a dia?
- Molt present
 - Bastant present
 - Poc present
 - Gens present
17. Creus que el català és una llengua minoritzada?
- Sí
 - No
18. Creus que quan siguis gran faràs servir el català?

- Sí
- No
- No ho sé

19. Creus que s'ha de defensar la presència del català més enllà de l'escola? (És a dir, vetllar per la cultura, els mitjans, l'oci, la literatura... en llengua catalana).

- Sí
- No
- No ho sé

20. Creus que és important mantenir l'ús del català dins la nostra vida quotidiana? Per què? (Pregunta de resposta oberta)

21. Quines mesures creus que s'han de prendre per què el català sigui sent una llengua viva? (Pregunta de resposta oberta)